

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
DELEGATURA WE WROCŁAWIU

LWR.410.9.1.2024

Pani
Alicja Bachmatiuk
Dyrektor Sieci Badawczej Łukasiewicz – PORT
Polskiego Ośrodka Rozwoju Technologii
Sieć Badawcza Łukasiewicz – PORT
Polski Ośrodek Rozwoju Technologii
ul. Stabłowicka 147
54-066 Wrocław

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/24/023 – „Funkcjonowanie Sieci Badawczej Łukasiewicz”

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Sieć Badawcza Łukasiewicz – PORT Polski Ośrodek Rozwoju Technologii, ul. Stabłowicka 147, 54-066 Wrocław ¹
Kierownik jednostki kontrolowanej	Alicja Bachmatiuk, Dyrektor Instytutu od 14 lutego 2023 r. ² W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnił: Andrzej Dybczyński, Dyrektor Instytutu, w okresie od 1 kwietnia 2019 r. do 13 lutego 2023 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Realizacja zadań ustawowych przez Instytut. 2. Gospodarka finansowa Instytutu.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019-2024 (I półrocze).
Podstawa prawna podjęcia kontroli	art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura we Wrocławiu
Kontrolerzy	1. Grzegorz Fikus, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWR/75/2024 z 10 maja 2024 r. 2. Mariusz Orawczak, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWR/76/2024 z 10 maja 2024 r. (akta kontroli: t. I, str. 1-2; t. VIII, str. 275)

¹ Dalej: Instytut.

² W okresie od 14 lutego 2023 r. do 28 lutego 2023 r. – pełniąca obowiązki Dyrektora Instytutu.

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: „ustawa o NIK”

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Instytut w badanym okresie tj. latach 2019-2024 (I półrocze) wywiązywał się terminowo ze składania do Prezesa Centrum Łukasiewicz planów oraz sprawozdań finansowych, a także z działalności. Za wyjątkiem 2019 r. opracowano perspektywiczne kierunki działalności badawczej i wdrożeniowej. Instytut realizował swoje zadania ustawowe dotyczące realizacji projektów badawczych w ramach celu Sieci Badawczej Łukasiewicz, a także komercjalizacji i współpracy międzynarodowej. W okresie objętym kontrolą prowadzono łącznie 97 projektów badawczych, w ich wyniku uzyskano jeden patent, w związku z którym dokonano wdrożenia rezultatów badań. Realizacja zadań finansowanych z dotacji celowych Prezesa Centrum Łukasiewicz przebiegała co do zasady zgodnie z zawartymi umowami, jednakże w przypadku jednego z dwóch objętych kontrolą przedsięwzięć nie udało się zrealizować pierwotnych założeń. Subwencja na finansowanie zadań inwestycyjnych przyznana na 2021 r. była przeznaczana na właściwy cel. Z uwagi na pozostawanie tej inwestycji w realizacji w okresie objętym kontrolą jej efekty nie zostały jeszcze osiągnięte. Instytut podejmował działania celem realizacji wniosków i zaleceń pokontrolnych wynikających z prowadzonych w nim kontroli. Stwierdzono nieprawidłowość polegającą na nierzetelnym wprowadzaniu danych o prowadzonych w Instytucie projektach badawczych do aplikacji Kokpit zarządcy, funkcjonującej w Sieci Badawczej Łukasiewicz. Ponadto w projektach planów finansowych Instytutu na lata 2020-2024 nie wyodrębniono elementów składowych planów w sposób określony w art. 63 ust. 2 pkt 1-5 ustawy z dnia 21 lutego 2019 r. o Sieci Badawczej Łukasiewicz⁵.

Instytut osiągnął przychody ogółem w wysokości: 39 623 466,42 zł w 2019 r. co stanowiło 106,7% wartości planowanej na ten rok, 63 715 461,29 zł w 2020 r. – 87,7%, 73 797 138,97 zł w 2021 r. – 105,8%, 103 408 702,89 zł w 2022 r. – 105,9%, 91 820 237,55 zł w 2023 r. – 96,5% oraz 21 298 429,19 zł w I kw. 2024 r. – 22,0% wartości planowanej na cały 2024 r. Wysokość przychodów ze środków publicznych w postaci subwencji i dotacji celowych wynosiła odpowiednio: 37,1% przychodów ogółem w 2020 r., 41,5% w 2021 r., 39,6% w 2022 r., 51,1% w 2023 r. oraz 59,0% w I kw. 2024 r. W 2019 r. nie otrzymano subwencji i dotacji celowych. W latach 2020-2023 Instytut osiągał dodatni wynik finansowy w łącznej wysokości 24 744 213,13 zł, który przeznaczono w całości na pokrycie straty z lat ubiegłych wynoszącej na koniec 2019 r. - 109 006 910,16 zł (w tym wypracowana w 2019 r. strata wyniosła - 12 692 553,80 zł, które pozostawiono jako niepodzielny wynik finansowy do pokrycia z zysku lat przyszłych). W okresie objętym kontrolą nie stwierdzono przypadków ograniczania działalności podstawowej na rzecz świadczenia innych usług.

Wypłacano wynagrodzenia oraz nagrody roczne dla Dyrektora Instytutu i jego zastępców oraz Głównego Księgowego zgodnie z obowiązującymi przepisami. Dopuszczono jednak do wypłaty nienależnego świadczenia – odprawy – w kwocie 203 595,48 zł brutto byłemu Dyrektorowi Instytutu, który złożył rezygnację z funkcji pełnionej w Instytucie.

W sposób celowy i gospodarny zawierano skontrolowane umowy cywilnoprawne z osobami fizycznymi nieprowadzącymi działalności gospodarczej, w tym z pracownikami Instytutu. Objęte badaniem postępowania o udzielenie zamówień publicznych zostały przeprowadzone prawidłowo, zgodnie z prawem zamówień publicznych oraz obowiązującymi zasadami organizacji udzielania zamówień w Instytucie; zakupy dokonane w wyniku realizacji tych zamówień były gospodarne.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Dz.U. z 2024 r. poz. 925, dalej: ustawa o SBŁ.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁶ kontrolowanej działalności

OBSZAR

Opis stanu faktycznego

1. Realizacja zadań ustawowych przez Instytut.

1.1 Dyrektor Instytutu wywiązywał się terminowo z obowiązku przekazywania Prezesowi Centrum Łukasiewicz, do zatwierdzenia, projektów rocznych planów finansowych Instytutu oraz projektów rocznych planów działalności Instytutu na lata 2020-2024⁷. W terminie wywiązywał się także z przedkładania do Prezesa Centrum Łukasiewicz sprawozdań finansowych i sprawozdań z działalności za ten okres⁸. W przypadku konieczności dokonania zmian lub zgłoszenia uwag dokonywano w ww. dokumentach niezbędnych korekt. Prezes Centrum Łukasiewicz zatwierdził roczne plany finansowe oraz roczne plany działalności Instytutu na lata 2020-2024. Dokonał także zatwierdzenia rocznych sprawozdań finansowych za lata 2019-2023 oraz rocznych sprawozdań z działalności Instytutu za lata 2019-2022⁹.

W roku 2019 r., na mocy art. 116 ust. 2 ustawy o SBŁ, Instytut, jako powstały z przekształcenia spółki, o której mowa w art. 98 ust. 3 ww. ustawy¹⁰, działał na podstawie planu działalności i rocznego planu finansowego opracowanych przez tę spółkę.

(akta kontroli: t. II, str. 1-336; t. III, str. 1-666)

Rada Instytutu nie określiła perspektywicznych kierunków działalności badawczej i wdrożeniowej Instytutu na rok 2019 r. Dyrektor Instytutu wyjaśniła m.in., że obowiązek taki nie wynika z przepisów prawa, Instytut utworzony został z mocy prawa 1 kwietnia 2019 r., a więc już po upływie 1/3 roku w jakim te kierunki miały być realizowane. Dodatkowo, z mocy prawa, pierwsza Rada Instytutu była okrojona, tymczasowa (działająca maksymalnie do końca 2019 r.), a formalnie ustawodawca wyłączył opiniowanie i wnioskowanie o skład Rady Instytutu przez Dyrektora Instytutu do Prezesa Centrum Łukasiewicz. Dyrektor Instytutu wskazała również, że mając powyższą tymczasowość na uwadze, także z tego powodu Rada Instytutu nie zdecydowała się na określenie perspektywicznych kierunków w trakcie kształtowania się Instytutu, pozostawiając to pierwszej „pełnej” Radzie Instytutu, która została powołana z końcem 2019 r. Dodała przy tym, że określenie priorytetów badawczych i naukowych ma w dłuższej perspektywie realny sens po ustabilizowaniu podmiotu pod kątem finansowania, zatrudnienia i organizacji, a proces ten w 2019 r. wciąż trwał. Po przeprowadzonej w latach 2019-2020 kontroli planowej dotyczącej gospodarki finansowej, jakości pracy, prawidłowości realizacji zadań oraz jakości zarządzania w Instytucie¹¹, Prezes Centrum Łukasiewicz stwierdził brak zatwierdzonych perspektywicznych kierunków działalności badawczej i rozwojowej od 1 kwietnia 2019 r. do grudnia 2019 r., co zakwalifikował jako uchybienie.

Rada Instytutu nie określiła perspektywicznych kierunków działalności badawczej i wdrożeniowej Instytutu na 2020 r. w odrębnym dokumencie. Dyrektor Instytutu

⁶ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁷ Na 2020 r. – 12 grudnia 2019 r.; na 2021 r. – 14 grudnia 2020 r.; na 2022 r. – 15 grudnia 2021 r.; na 2023 r. – 9 grudnia 2022 r. (plan działalności) oraz 14 grudnia 2022 r. (plan finansowy); na 2024 r. – 14 grudnia 2023 r.

⁸ Sprawozdania z działalności: za 2019 r. – 26 lutego 2020 r.; za 2020 r. – 26 lutego 2021 r.; za 2021 r. – 28 lutego 2022 r.; za 2022 r. – 28 lutego 2023 r.; za 2023 r. – 28 marca 2024 r. Sprawozdania finansowe: za 2019 r. 27 marca 2020 r.; za 2020 r. – 30 marca 2021 r.; za 2021 r. – 31 marca 2022 r. za 2022 r. – 29 marca 2023 r.; za 2023 r. – 28 marca 2024 r.

⁹ Do sprawozdania za 2023 r. (złożonego 28 marca 2024 r.) Prezes Centrum Łukasiewicz pismem z dnia 17 czerwca 2024 r. przedłożył uwagi. W dniu 26 czerwca 2024 r. Instytut złożył wyjaśnienia. Do końca I półrocza 2024 r. sprawozdanie to nie zostało przez Prezesa Centrum Łukasiewicz zatwierdzone.

¹⁰ Art. 98 ust. 3 ustawy o SBŁ: Spółka PORT Polski Ośrodek Rozwoju Technologii spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą we Wrocławiu z dniem wejścia w życie ustawy, bez przeprowadzenia postępowania likwidacyjnego, staje się instytutem Sieci działającym pod nazwą Sieć Badawcza Łukasiewicz – PORT Polski Ośrodek Rozwoju Technologii.

¹¹ Protokół pokontrolny z 21 stycznia 2021 r. str. 42 i 48.

wskazała jednakże na ocenę tego stanu przez organ nadzoru nad Instytutem (Prezesa Centrum Łukasiewicz), który w ramach przeprowadzonej w latach 2019-2020 kontroli planowej dotyczącej gospodarki finansowej, jakości pracy, prawidłowości realizacji zadań oraz jakości zarządzania w Instytucie wskazał m.in. że: „W związku z przeistoczeniem w dniu 1 kwietnia 2019 r. PORT Sp. z o.o. w Instytut perspektywiczne kierunki działalności badawczej i rozwojowej w Ł-PORC opracowano i zatwierdzono dopiero 26 lutego 2020 r. W grudniu 2019 r. wraz z Planem Działalności Instytutu Sieć Badawcza Łukasiewicz – PORC Polski Ośrodek Rozwoju Technologii na 2020 rok¹² zdefiniowane zostały strategiczne kierunki rozwoju Instytutu oraz kierunki działania Instytutu na rok 2020. Perspektywiczne kierunki działalności zostały opisane i zatwierdzone przez Radę Instytutu¹³ w Sprawozdaniu z działalności Instytutu za okres od 1.04.2019 r. do 31.12.2019 r. Przewidywane kierunki rozwoju Instytutu Łukasiewicza, określone w punkcie 3 Sprawozdania, stanowią: a) w obszarze inżynierii materiałowej, z inicjacją badań w obszarach: - materiałów funkcjonalnych, - technologii półprzewodnikowych; b) w obszarze biotechnologii, z inicjacją badań w obszarach: - immuno-onkologii, - dysfunkcji układu nerwowego.” Dyrektor Instytutu powołując się na powyższe wyjaśniła, że organ nadzoru nad Instytutem potwierdził, że kompetencja Rady Instytutu do wyznaczania strategicznych kierunków rozwoju może być realizowana także w inny sposób, niż poprzez formalną, oddzielną uchwałę.

Uchwałą¹⁴ z 26 sierpnia 2020 r. Rada Instytutu określiła następujące perspektywiczne kierunki działalności badawczej i wdrożeniowej Instytutu na 2021 r. w obszarach: [1] „ZRÓWNOWAŻONA GOSPODARKA I ENERGIA w tematyce związanej z badaniami właściwości fizykochemicznych nowoczesnych materiałów i zielonej chemii, w tym materiałów funkcjonalnych oraz powłok przewodzących.” oraz [2] „ZDROWIE w tematyce związanej z badaniami nad lekami, produktami medycznymi oraz zaawansowanymi materiałami w dziedzinie szeroko pojętych nauk biomolekularnych i biomedycznych, w tym onkologii, immunologii, chorób neurodegeneracyjnych.”

Uchwałą¹⁵ z 24 sierpnia 2021 r. Rada Instytutu określiła następujące perspektywiczne kierunki działalności badawczej i wdrożeniowej Instytutu na 2022 r. w obszarach: [1] „ZRÓWNOWAŻONA GOSPODARKA I ENERGIA w tematyce związanej z rozwijaniem nowoczesnych technologii, projektowaniem, syntezą, a następnie ukierunkowanymi na wdrożenia badaniami właściwości fizykochemicznych nowoczesnych materiałów oraz przyjaznych środowisku rozwiązań.” oraz [2] „ZDROWIE w tematyce związanej z badaniami nad lekami, produktami medycznymi oraz zaawansowanymi materiałami w dziedzinie szeroko pojętych nauk biomolekularnych i biomedycznych, w tym onkologii, immunologii, chorób neurodegeneracyjnych.”

Uchwałą¹⁶ z 27 września 2022 r. Rada Instytutu określiła następujące perspektywiczne kierunki działalności badawczej i wdrożeniowej Instytutu na 2023 r. w obszarach: [1] „ZIELONA, NISKOemisyjna GOSPODARKA w tematyce związanej z rozwijaniem nowoczesnych technologii dla zrównoważonej gospodarki oraz materiałów dla wytwarzania i konwersji energii. Projektowanie, synteza, a następnie ukierunkowanymi na wdrożenia badania właściwości fizykochemicznych nowoczesnych materiałów oraz przyjaznych środowisku rozwiązań.” oraz

¹² „Dokument pozytywnie zaopiniowany przez Radę Instytutu w dn. 11.12.2019 r. – uchwała nr 9/XII/2019 Rady Instytutu z 11.12.2019 r.”.

¹³ „Uchwała nr 3/III/2020 Rady Instytutu z dn. 26.02.2020 r. w sprawie zaopiniowania sprawozdania z działalności Instytutu za okres od 1.04.2019 r. do 31.12.2019 r.”

¹⁴ Uchwała nr 13/VIII/2020 r. z 26 sierpnia 2020 r.

¹⁵ Uchwała nr 11/VIII/2021 r. z 24 sierpnia 2021 r.

¹⁶ Uchwała nr 10/IX/2022 r. z 27 września 2022 r.

[2] „ZDROWIE w tematyce związanej z badaniami nad lekami, produktami medycznymi oraz zaawansowanymi materiałami w dziedzinie szeroko pojętych nauk biomolekularnych i biomedycznych, w tym onkologii, immunologii, chorób neurodegeneracyjnych oraz badań epidemiologicznych.”

Uchwałą¹⁷ z 28 września 2023 r. Rada Instytutu pozytywnie zaopiniowała perspektywiczne kierunki działalności badawczej i wdrożeniowej Instytutu na rok 2024, które stanowiły załącznik do uchwały. Wskazane w załączniku kierunki to: [1] „ZIELONA, NISKOEMISYJNA GOSPODARKA” oraz [2] „ZDROWIE”. Zgodnie z ww. załącznikiem Instytut uczestniczy w dwóch grupach badawczych w ramach ww. kierunków Sieci Badawczej Łukasiewicz. W załączniku wskazano także m.in. że: „Tematy realizowane w Instytucie w zakresie pierwszej grupy powiązane są z rozwijaniem nowoczesnych technologii dla zrównoważonej gospodarki oraz materiałów dla wytwarzania i konwersji energii. [...] W ramach drugiej grupy badawczej, Łukasiewicz – PORT jest aktywny w tematach związanych z badaniami nad lekami, produktami medycznymi oraz zaawansowanymi materiałami w dziedzinie szeroko pojętych nauk biomolekularnych i biomedycznych, w tym neurobiologii, onkologii, immunologii, chorób neurodegeneracyjnych, zakaźnych oraz badań epidemiologicznych.”.

NIK wskazuje, że zgodnie z treścią uchwały Rady Instytutu dotyczącej perspektywicznych kierunków działalności badawczej i wdrożeniowej Instytutu na 2024 r. Rada Instytutu pozytywnie zaopiniowała ww. kierunki, przy czym zgodnie z dyspozycją art. 26 pkt 1 ustawy o SBŁ do Rady Instytutu należy ich określenie. Dyrektor Instytutu wyjaśniła, że na poziomie normy prawnej wynikającej z tego przepisu istotą nie jest formalne działanie Rady Instytutu (przepisy prawa nie określają w jaki sposób rada ma określać przedmiotowe kierunki), ale merytoryczne, realne określenie tych kierunków, co formalnie może przyjąć różne działania. Dyrektor Instytutu wyjaśniła w tym zakresie, że w preambule uchwały Rada Instytutu wskazała, że jest ona przyjmowana zarówno w wykonaniu art. 26 pkt 1 ustawy o SBŁ (uprawnienie do określania kierunków rozwoju) oraz art. 26 pkt 4 ustawy o SBŁ (wyrażenie opinii w sprawach wniesionych przez Dyrektora Instytutu), powyższe było ponadto spójne z wnioskiem Dyrektora Instytutu z 20 września 2023 r. o przyjęcie perspektywicznych kierunków rozwoju, które zaproponowała. We wniosku tym Dyrektor Instytutu wskazała na to, że to kompetencją Rady jest ich określenie, zatem nie miał miejsca spór kompetencyjny. Dyrektor Instytutu wskazała ponadto, że Rada Instytutu przyjmując kierunki rozwoju tożsame z wnioskowanymi, sformułowała swoją decyzję jako akcept i pozytywną opinię co do dokumentu zaproponowanego przez Dyrektora Instytutu, zatem przyjęła zaproponowane kierunki rozwoju. Dodatkowo Dyrektor Instytutu wskazała, że w protokole z posiedzenia Rady Instytutu przyjmującego ww. kierunki punktem obrad było głosowanie nad przyjęciem kluczowych kierunków działalności (opis przeprowadzonego głosowania odnosił się do uchwały w sprawie określenia perspektywicznych kierunków działalności badawczej i wdrożeniowej Instytutu na 2024 r.). Dyrektor Instytutu przyznała, że zachodzi niespójność na poziomie językowym pomiędzy uchwałą, a protokołem z posiedzenia Rady Instytutu, na którym została powzięta. Według Dyrektora Instytutu na poziomie merytorycznym kompetencja Rady została zrealizowana, niemniej zobowiązała się zapewnić w dalszej dokumentacji jednolitość ujmowania tego typu uchwał.

¹⁷ Uchwała nr 12/IX/2023 r. z 28 września 2023 r.

Koszty związane z funkcjonowaniem Rady Instytutu wynosiły: 5 200,00 zł za 2019 r.; 10 400,00 zł za 2020 r.; 7 600,00 zł za 2021 r.; 4 000,00 zł za 2022 r.; 4 800,00 zł za 2023 r. oraz 2 000,00 zł za I połowę 2024 r.¹⁸

(akta kontroli: t. I, str. 301-500)

1.3. W okresie objętym kontrolą Instytut ubiegał się o dofinansowanie 295 projektów badawczych, z czego merytorycznie odrzucone zostały 183 projekty, żaden nie został odrzucony formalnie, w jednym przypadku zaniechano dalszego aplikowania o realizację projektu, z uwagi na decyzję kierownika projektu¹⁹.

W latach 2019-2024 (I półrocze) w Instytucie realizowano²⁰ łącznie 97 projektów badawczych, w tym 96 w ramach celu Sieci oraz jeden poza działalnością podstawową²¹. Środki na realizację prowadzonych projektów pozyskiwane były z: Agencji Badań Medycznych (dwa projekty), Centrum Łukasiewicz (siedem projektów), Europejskiej Agencji Kosmicznej (jeden projekt), Funduszu Nauki Polskiej (dwa projekty), Komisji Europejskiej (trzy projekty), Ministerstwa Edukacji i Nauki / Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego (osiem projektów), Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej²² (jeden projekt), Narodowego Centrum Badań i Rozwoju (14 projektów), Narodowego Centrum Nauki (56 projektów), Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 (dwa projekty) oraz otrzymanej subwencji (jeden projekt).

Łączny budżet 97 realizowanych projektów badawczych w latach 2019-2024 (I półrocze) wynosił 327 328 665,07 zł, w tym ze środków Instytutu pochodziło 155 339 637,09 zł, z czego 153 195 064,71 zł (tj. 98,6% budżetu)²³ pozyskano ze środków publicznych.

Według stanu na 20 czerwca 2024 r. zgodnie z założeniem zakończonych zostało 50 projektów badawczych, 38 (w tym jeden projekt poza działalnością podstawową) pozostawało w trakcie realizacji²⁴. Z pozostałych projektów badawczych: cztery zostały przeniesione do innych jednostek²⁵, cztery nie zostały zakończone zgodnie

¹⁸ Stan na dzień 28 czerwca 2024 r. Dotyczy wynagrodzeń za udział w posiedzeniach Rady Instytutu wynikających z rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 31 lipca 2019 r. w sprawie wysokości wynagrodzenia przysługującego członkom rady instytutu działającego w ramach Sieci Badawczej Łukasiewicz (Dz. U. poz. 1523).

¹⁹ Według stanu na 26 czerwca 2024 r., trzy projekty zostały zaakceptowane do przyszłej realizacji przez instytucje finansujące, 11 projektów pozostawało w ocenie instytucji finansujących.

²⁰ Według stanu na 20 czerwca 2024 r.

²¹ Secure Automated Unified Framework for Exchange.

²² Dalej: „NAWA”.

²³ W tym jeden projekt badawczy realizowany poza działalnością podstawą (Secure Automated Unified Framework for Exchange), finansowany przez Komisję Europejską, o łącznym budżecie 13 261 753,43 zł, w tym budżet Instytutu: 5 843 586,36 zł (100% dofinansowania).

²⁴ Stan na 20 czerwca 2024 r.

²⁵ Dotyczyło to projektów o akronimach: [1] KLASTERY, przyczyną było wypowiedzenie umowy o pracę kierownika projektu i zakończenie współpracy z Instytutem, wysokość wydatkowanych środków do czasu przeniesienia realizacji projektu stanowiła: 763 650,09 zł, źródłem finansowania było Narodowe Centrum Nauki, projekt przeniesiony został do Politechniki Wrocławskiej; [2] POLYDIGIT 2, przyczyną było wypowiedzenie umowy o pracę kierownika projektu i zakończenie współpracy z Instytutem, wysokość wydatkowanych środków do czasu przeniesienia realizacji projektu stanowiła: 744 730,30 zł, źródłem finansowania było Narodowe Centrum Nauki, projekt przeniesiony został do Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; [3] MimicLS, przyczyną było wypowiedzenie umowy o pracę kierownika projektu i zakończenie współpracy z Instytutem, wysokość wydatkowanych środków do czasu przeniesienia realizacji projektu stanowiła: 99 415,44 zł, źródłem finansowania było Narodowe Centrum Nauki, projekt przeniesiony został do Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; [4] PolySens3, przyczyną było wypowiedzenie umowy o pracę kierownika projektu i zakończenie współpracy z Instytutem, wysokość wydatkowanych środków do czasu przeniesienia realizacji projektu wyniosła: 759 581,24 zł, źródłem finansowania było Narodowe Centrum Badań i Rozwoju, projekt przeniesiony został do Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu;

z założeniami²⁶, a jeden, z powodu złożonego wypowiedzenia przez kierownika projektu, pozostawał w trakcie zamknięcia²⁷.

W 15 przypadkach realizacja projektów badawczych została poddana kontroli zewnętrznej instytucji finansujących lub podmiotów działających na ich zlecenie²⁸.

W ramach realizacji ww. projektów badawczych uzyskano jeden patent (nie uzyskano wzorów użytkowych i wzorów przemysłowych). Dyrektor Instytutu wyjaśniła, że procedura uzyskania ochrony patentowej jest długotrwała i czas przyznania patentu następuje po około 3-4 latach od daty zgłoszenia. Wskazała, że Instytut oczekuje obecnie na decyzje w sprawie przyznania 15 patentów dla zgłoszeń, które nastąpiły w kontrolowanym okresie. Dyrektor wyjaśniła ponadto, że projekty realizowane w latach 2019-2024 (I półrocze) miały w dużej mierze charakter badań podstawowych. Uzyskane w tych projektach wyniki mogą być podstawą do starania się o finansowanie badań aplikacyjnych i rozwój pomysłu w stronę rozwiązania cennego dla polskiej gospodarki. Uzyskany patent dotyczył projektu o akronimie DegScreen, który był przykładem projektu aplikacyjnego, którego wyniki zostały wdrożone w działalność biznesową konsorcjanta. W ocenie Dyrektor Instytutu przykład tego projektu wskazuje, że efektywność wdrożenia znacząco wzrasta przy współpracy z przemysłem, który może ukierunkować prace o charakterze naukowym w stronę wymagań i realnych potrzeb gospodarki. Wskazała ponadto, że Instytut jest w procesie identyfikacji potencjalnych partnerów biznesowych, których profil działalności jest zbieżny z zakresem obszarów badawczo-naukowych w Instytucie.

(akta kontroli: t. I, str. 201, 217-291, 662-665)

Zgodnie z obowiązującymi wytycznymi nr 11 z 19 stycznia 2024 r. Prezesa Centrum Łukasiewicz w sprawie *przekazywania danych zarządczych oraz prowadzenia Przewodnika do aplikacji Kokpit zarządczy*, dane zarządcze przekazywane są przez instytuty Sieci z wykorzystaniem aplikacji Kokpit zarządczy, a terminy raportowania poszczególnych danych zostały określone w Przewodniku do aplikacji Kokpit zarządczy stanowiącym załącznik do niniejszych wytycznych²⁹. Według ww. wytycznych, za rzetelność i prawidłowość wszystkich danych wykazywanych w Kokpicie zarządczym odpowiadają dyrektorzy instytutów Sieci. Porównanie baz

²⁶ Projekty o akronimach: [1] Aneurysens, w wyniku spotkania członków konsorcjum w październiku 2019 r. została podjęta decyzja o zakończeniu projektu z powodu nieosiągnięcia przez Instytut założonego kamienia milowego, co uniemożliwiło realizację dalszych prac badawczych i osiągnięcia założonych celów, wysokość wydatkowanych przez Instytut środków do czasu zakończenia realizacji projektu: 465 711,66 zł, źródłem finansowania było Narodowe Centrum Badań i Rozwoju; [2] ActivC, z uwagi na trudności w przeniesieniu parametrów uzyskanych na instalacji badawczej do instalacji z kolejnego etapu projektu lider projektu (współkonsorcjant) podjął decyzję o zakończeniu jego realizacji, wysokość wydatkowanych przez Instytut środków do czasu zakończenia realizacji projektu: 485 590,01 zł, źródłem finansowania był Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020; [3] MAT, w wyniku spotkania członków konsorcjum w lutym 2022 r. została podjęta decyzja o zakończeniu realizacji projektu z powodu nieosiągnięcia przez współkonsorcjanta założonego kamienia milowego, co stanowiło przesłankę do zaprzestania dalszej realizacji projektu, Instytut nie wydatkował środków w tym projekcie do czasu jego zakończenia, źródłem finansowania było Narodowe Centrum Badań i Rozwoju; [4] FIBIOMED, projekt został zakończony po otrzymaniu przez lidera konsorcjum, w którym uczestniczył Instytut, informacji o braku zasadności ekonomicznej wdrożenia projektu, zarówno lider jak i Instytut zrealizowali w całości i zakończyli zakres badań przemysłowych oraz prac rozwojowych, wysokość wydatkowanych przez Instytut środków do czasu zakończenia realizacji projektu: 1 281 823,30 zł, źródłem finansowania było Narodowe Centrum Badań i Rozwoju.

²⁷ Akronim: AdFarm, projekt w trakcie zamknięcia, powodem było wypowiedzenie umowy o pracę przez kierownika projektu z końcem lipca 2023 r. i zakończenie jego współpracy z Instytutem, instytucja finansująca nie wyraziła zgody na kontynuowanie realizacji projektu przez innego kierownika wskazanego przez Instytut, wysokość wydatkowanych przez Instytut środków do czasu zakończenia realizacji projektu: 429 187,84 zł, źródłem finansowania było Narodowe Centrum Badań i Rozwoju.

²⁸ Wyniki tych kontroli przedstawiały się następująco: w 12 przypadkach nie stwierdzono nieprawidłowości ani uchybień, w jednym przypadku zalecono prowadzenie wyodrębnionej ewidencji księgowej wyłącznie kosztów i nakładów kwalifikowanych projektu z wyraźnym oddzieleniem kosztów niekwalifikowalnych, w jednym przypadku w wyniku stwierdzonych uchybień w ocenie wniosku o płatność rozszerzono próbę kontrolną, natomiast w powtórzonej kontroli stwierdzono uchybienia w zakresie dokumentacji prowadzonej przez współkonsorcjanta Instytutu, w jednym przypadku stwierdzono nieprawidłowość w przeprowadzeniu postępowania o zamówienie co ostatecznie skutkowało nalożeniem 5% korekty finansowej do badanego wniosku o płatność.

²⁹ Zgodnie z założeniami opisanymi w przewodniku do aplikacji: dane raportowane w aplikacji służą pozyskiwaniu na bieżąco informacji finansowych i niefinansowych niezbędnych do celów zarządczych i strategicznych. Dostarczają kluczowych informacji osobowych, projektowych, sprzedażowych i finansowych wykorzystywanych w procesie planowania i wyznaczania kierunków działania, celów organizacji oraz monitorowania osiąganych wyników i podstawowych wskaźników ekonomiczno-finansowych, a także dokonań zarówno instytutów, jak i całej Sieci.

danych prowadzonych wewnętrznie przez Instytut z aplikacją Kokpit zarządczy według stanu na dzień 20 czerwca 2024 r. wykazało, że:

[1] do aplikacji nie wprowadzono danych dotyczących trzech prowadzonych i zakończonych w okresie objętym kontrolą projektów badawczych³⁰ oraz 45 projektów badawczych³¹, o których prowadzenie ubiegał się Instytut, a które odrzucone zostały merytorycznie przez instytucje finansujące. Dyrektor Instytutu wyjaśniła, że plik pilotażowy aplikacji został przekazany Instytutowi Sieci 6 grudnia 2019 r., a pierwszy rekord w aplikacji wpisano w Instytucie 31 października 2020 r., gdy wdrożono aplikację w zbliżonej postaci do obecnej. Do czasu powstania aplikacji Instytut prowadził zestawienia opracowane pod własne potrzeby, w których figurowały projekty opracowywane w okresie bieżącym, projekty w ocenie oraz w realizacji, natomiast nie figurowały projekty zakończone i odrzucone. W związku z powyższym projekty te nie zostały umieszczone w aplikacji. Dyrektor Instytutu wskazała również, że wewnętrzna baza Instytutu, która funkcjonuje obecnie stanowi pokłosie wprowadzonej aplikacji. Do października 2020 r. widniały w niej jedynie projekty będące w przygotowaniu, w realizacji i w ocenie. Po październiku 2020 r. komórka odpowiedzialna za tworzenie bazy danych o projektach poszerzyła ją o projekty odrzucone.

[2] dwa projekty badawcze³², które nie zakończyły się osiągnięciem założonych efektów zostały oznaczone w aplikacji jako „zakończone”, kolejny projekt badawczy³³, który zamknięty został zgodnie z harmonogramem, jednakże lider konsorcjum poinformował instytucję finansującą o bezzasadności i niecelowości wdrażania projektu na podstawie wykonanej dokumentacji został oznaczony w aplikacji jako „zakończony”, kolejny projekt³⁴, który został zamknięty w związku z odejściem z pracy kierownika projektu i niemożliwości jego kontynuacji zgodnie z decyzją instytucji finansującej oznaczony został w aplikacji jako „zakończony”, inny projekt badawczy³⁵ w którym nie udało się osiągnąć zaplanowanego rezultatu oznaczony został w aplikacji jako „przerwany”. Dyrektor Instytutu wyjaśniała, że statusy projektów wskazane w aplikacji przez Instytut przy ww. projektach wynikają z rozbieżności interpretacyjnych dotyczących definicji projektów „zakończonych” i „przerwanych” oraz małej precyzyjności instrukcji wypełniania aplikacji.

Ponadto stwierdzono przypadki nierzetelnego wprowadzenia do aplikacji Kokpit zarządczy danych, co szerzej opisane zostało w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli: t. I, str. 145-239)

Dyrektor Instytutu wyjaśniła także, że z poziomu Instytutu w aplikacji Kokpit zarządczy nie było możliwe wprowadzenie statusu projektu z adnotacją o zaprzestaniu raportowania projektu („zaprzestano raportowania po zmianie wytycznych”). Zgodnie ze zmianą wytycznych dla projektów sprawozdawanych po październiku 2023 r., w aplikacji należało umieszczać wyłącznie projekty o charakterze B+R (m.in. granty B+R, umowy B+R, projekty badawcze subwencyjne). Nie należało umieszczać komercjalizacji, komercji niegospodarczej i gospodarczej oraz projektów inwestycyjnych³⁶. W związku z powyższym pracownicy Instytutu nie wprowadzali

³⁰ O akronimach: PREL_DS; Baby-MIP; nHAP.

³¹ O akronimach :1) ZDP-N; 2) AeroGraf; 3) AptaGlej; 4) apTAM; 5) Ava-UPCON; 6) BioMine; 7) BNewUV; 8) CeMuSoS; 9) DONT EAT ME; 10) EPISKIN; 11) FemFiber; 12) FILL; 13) FUN-ERGIA; 14) GrainScan; 15) GSMART; 16) HONPERFOT; 17) HRTEM; 18) HUMAUSE; 19) IMMUNOONCOMET; 20) IntegratedElectronicQDs; 21) INTEnSO; 22) IONIC PHOTONICS; 23) JELITO; 24) KEDICAT; 25) Lacto-Value; 26) LED UV-A; 27) LUMI; 28) LumiBak; 29) MIRSSENS; 30) OnkoDog; 31) Optmouse; 32) OSTEO; 33) PERSIDAG; 34) PORTPM; 35) PRENATAL; 36) RAMAB; 37) SilverBAC; 38) skin on a chip; 39) SoloGaN; 40) TiOSurf; 41) UV-BioDetektor; 42) VermSorb; 43) WEONSWAZI; 44) WOAL oraz 45) RGRSRDTM.

³² O akronimach: Aneurysens oraz ActiveC.

³³ Akronim: FIBIOMED.

³⁴ Akronim: AdFarm.

³⁵ Akronim: MAT.

³⁶ Przewodnik po aplikacji Kokpit zarządczy, s. 27.

do aplikacji takiej adnotacji. Dyrektor wyjaśniła także, że w aplikacji wprowadzanie w kolejnym raportowaniu zmiany np. akronimu projektu, dat jego realizacji, zmiany opisu projektu czy zmiany statusu projektu powoduje wprowadzenie nowego rekordu oraz brak jest możliwości usunięcia poprzednich zapisów, czego skutkiem jest pozostawienie rekordu poprzedniego.

(akta kontroli: t. I, str. 225-237)

Instytut dokonał następujących zgłoszeń patentowych: w 2019 r. – jedno krajowe³⁷; w 2020 r. - dwa krajowe³⁸; w 2021 r. - trzy krajowe³⁹; w 2022 r. jedno zagraniczne⁴⁰; w 2023 r. cztery krajowe⁴¹ oraz trzy zagraniczne⁴²; w 2024 r. (do 19 czerwca) jedno zgłoszenie krajowe⁴³ i jedno zagraniczne⁴⁴. Zgłoszenia dokonane w latach 2019-2020 były rezultatami projektów realizowanych przez spółkę, o której mowa w art. 98 ust. 3 ustawy o SBŁ, natomiast zgłoszenia z lat 2021-2024 były zgłoszeniami będącymi rezultatami projektów realizowanych przez Instytut.

W okresie objętym kontrolą uzyskano następujące patenty: w 2019 r. cztery patenty krajowe i dwa zagraniczne; w 2020 r. 11 patentów krajowych i dwa zagraniczne; w 2021 r. trzy patenty krajowe; w 2023 r. jeden patent krajowy⁴⁵. W 2022 r. oraz w I półroczu 2024 r. nie uzyskano patentów. Liczba patentów w latach 2019-2021 odnosi się do patentów uzyskanych z projektów zrealizowanych przez spółkę, o której mowa w art. 98 ust. 3 ustawy o SBŁ, natomiast patent uzyskany w 2023 r. jest wynikiem projektu realizowanego przez Instytut.

W 2023 r. dokonano jednego wdrożenia⁴⁶ związanego z uzyskanym patentem.

Instytut nie zgłaszał do ochrony wzorów użytkowych, przemysłowych ani praw autorskich. Nie wdrażano ich także do praktycznego zastosowania w kraju i za granicą.

Ponadto Instytut w 2022 r. dokonał jednej⁴⁷ i w 2024 r. czterech⁴⁸ sprzedaży wyników działalności. W 2021 r. w jednym przypadku oddano do używania *know-how* związane z tymi wynikami⁴⁹, a w 2023 r. dokonano jednej komercjalizacji pośredniej w celu wdrożenia lub przygotowania do wdrożenia wyników działalności naukowej lub *know-how* związanego z tymi wynikami⁵⁰.

W ramach współpracy międzynarodowej w zakresie badań naukowych i prac rozwojowych oraz komercjalizacji Instytut: [1] realizuje od 2020 r. projekt we współpracy z Uniwersytetem w Oslo (lata 2020-2024); [2] realizował kontrakt badawczy z podmiotem z USA (lata 2021-2023); [3] od 2022 r. realizuje projekt w partnerstwie z ICM Paris Brain Institute, Max Planck Institute of Psychiatry w Monachium oraz Erasmus University Medical Center w Rotterdamie; [4] prowadzi od 2022 r. wdrożenie współpracy międzynarodowej w zakresie rozwoju innowacyjnych technologii i praktyk komercjalizacyjnych w ramach programu Partnerstwa Strategicznego w NAWA we współpracy z Politechniką w Eindhoven (lata 2022-2024); [5] realizował w 2023 r. projekt badawczy w partnerstwie z University

³⁷ Wydatki na zgłoszenie poniósł w całości współtwórca i nie obciążały one Instytutu.

³⁸ Poniesione wydatki (netto): 8 946,00 zł.

³⁹ Poniesione wydatki (netto): 29 987,29 zł.

⁴⁰ Poniesione wydatki (netto): 14 733,52 zł.

⁴¹ Poniesione wydatki (netto): 9 050,00 zł.

⁴² Poniesione wydatki (netto): 51 539,13 zł, w tym dotyczące jednego patentu zgłoszonego do ochrony międzynarodowej w 2021 r., a w 2023 r. nastąpiło wejście w fazy krajowe, czyli wybór krajów, na terenie których Instytut ubiega się o ochronę wynalazku.

⁴³ Poniesione wydatki (netto): 459,00 zł.

⁴⁴ Poniesione wydatki (netto): 13 652,39 zł.

⁴⁵ Związany z realizacją projektu opisanego powyżej (dotyczy projektu o akronimie DegScreen).

⁴⁶ Opisanego powyżej (dotyczy projektu o akronimie DegScreen).

⁴⁷ Co dotyczyło kontraktu badawczego realizowanego przez Instytut (umowa z 2021 r.).

⁴⁸ Co dotyczyło kontraktów badawczych realizowanych przez Instytut (dwie umowy podpisane w 2021 r. i dwie w 2023 r.).

⁴⁹ Na podstawie umowy przekazania *know-how*.

⁵⁰ Co dotyczyło sprzedaży udziałów w spółce kapitałowej.

of Geneva; [6] realizuje od 2023 r. projekt w partnerstwie z 13 podmiotami zagranicznymi (lata 2023-2026); [7] realizuje od 2023 r. projekt w konsorcjum międzynarodowym (lata 2023-2026); [8] realizuje od 2023 r. kontrakt badawczy z podmiotem z Niemiec (lata 2023-2025); [9] realizuje od 2024 r. projekt badawczy finansowany przez Komisję Europejską we współpracy z zagranicznymi partnerami; [10] realizuje od 2024 r. projekt w partnerstwie z Max Planck Institute of Psychiatry w Monachium oraz Uniwersytetem w Bonn.

(akta kontroli: t. I, str. 215-224, 228, 235-236, 298)

W 2020 i 2021 r. Instytut zorganizował po jednej konferencji międzynarodowej (w formie zdalnej w 2020 r. i w formie hybrydowej 2021 r.). W 2022 r. zorganizował dwie konferencje międzynarodowe (w formie hybrydowej), w 2023 r. trzy konferencje międzynarodowe (w formie hybrydowej) oraz w I połowie 2024 r. jedną, stacjonarną konferencję międzynarodową.

(akta kontroli: t. I, str. 293)

Ponadto w ramach działalności wykraczającej poza działalność podstawową, o której mowa w art. 4 ustawy o SBŁ, w Instytucie zarejestrowane zostały dwa zakłady lecznicze, tj. Zakład Leczniczy Biobank Łukasiewicz - PORT, który gromadził i przechowywał ludzki materiał biologiczny pochodzący z badań populacyjnych oraz badań nad konkretnymi jednostkami chorobowymi⁵¹, a także Zakład Leczniczy – Medyczne Laboratorium Diagnostyczne.

Instytut świadczył także komercyjne usługi badawcze i realizował komercyjne kontrakty badawcze. Przychody z tytułu realizacji komercyjnych usług badawczych w kolejnych latach wyniosły: 2 937 429,18 zł w 2019 r., 4 321 951,60 zł w 2020 r., 7 053 757,29 zł w 2021 r., 2 754 604,12 zł w 2022 r., 1 256 975,29 zł w 2023 r. oraz w I kwartale 2024 r.: 193 232,16 zł. Natomiast przychody z tytułu realizacji komercyjnych kontraktów badawczych osiągnęte były od 2020 r. i wyniosły w tym roku 51 151,94 zł, a następnie: 78 462,38 zł w 2021 r., 282 159,00 zł w 2022 r. oraz 244 452,57 zł w 2023 r. (w I kwartale 2024 r. nie osiągnięto przychodów z tego tytułu).

W instytucie wynajmowano także powierzchnie biurowe i laboratoryjne oraz aparaturę i sprzęt laboratoryjny. Przychody z wynajmu pomieszczeń w 2019 r. wyniosły: 1 097 804,77 zł, w 2020 r.: 1 427 115,42 zł, w 2021 r.: 1 590 956,82 zł, w 2022 r.: 2 165 393,15 zł, w 2023 r.: 2 056 857,83 zł oraz 490 924,66 zł w I kwartale 2024 r.⁵² Przychody z wynajmu aparatury i sprzętu laboratoryjnego wyniosły w 2019 r.: 54 762,55 zł, w 2020 r.: 78 974,79 zł, w 2021 r.: 107 246,53 zł, w 2022 r.: 121 746,01 zł, w 2023 r.: 94 560,73 zł oraz 22 376,70 zł w I kwartale 2024 r.⁵³ W 2023 r. i 2024 r. osiągnięto także inne przychody z wynajmu w wysokości odpowiednio: 11 100,00 zł. oraz 5 809,84 zł.

(akta kontroli t. I, str. 300, 660; t. II, str. 337-344)

W dniu 16 października 2020 r. Instytut, reprezentowany przez Dyrektora, zawarł ze Skarbem Państwa – Ministrem Nauki i Szkolnictwa Wyższego, umowę o zarządzanie Wirtualnym Instytutem Badawczym⁵⁴, na podstawie art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 4 kwietnia 2019 r. o wspieraniu działalności naukowej z Funduszu Polskiej Nauki⁵⁵, w której został wskazany jako podmiot zarządzający na podstawie art. 7 ust.

⁵¹ Biobank prowadzony był w ramach Centrum Nauki o Życiu i Biotechnologii i związany był również z projektem BBMRI.pl.

⁵² Przykładowo 348 089,15 zł z tytułu wynajmu pomieszczeń dla podmiotu gospodarczego zajmującego się nowoczesnymi technologiami.

⁵³ Przykładowo 16 676,70 zł z tytułu wynajmu aparatury badawczej dla podmiotu gospodarczego zajmującego się nowoczesnymi technologiami.

⁵⁴ Dalej: WIB. Umowa aneksowana czterokrotnie.

⁵⁵ Dz. U. z 2022 poz. 1409.

1 pkt 1 ww. ustawy. Umowa regulowała zarządzanie WIB, w ramach którego zespoły badawcze prowadzą działalność naukową w obszarze biotechnologia medyczna⁵⁶. Instytut na mocy zawartej umowy zobowiązany został do zarządzania WIB, a Minister zobowiązany został do zapewnienia przekazywania środków finansowych Funduszu Polskiej Nauki, na warunkach określonych w umowie, a także z uwzględnieniem ustawy oraz innych obowiązujących przepisów prawa. Instytut został także zobowiązany m.in. do: organizacji i przeprowadzania konkursu lub konkursów; przygotowania i zawierania umów o finansowanie z jednostkami naukowymi, które zostały wybrane w konkursie oraz przekazywania środków z Funduszu Nauki Polskiej jednostkom naukowym na działalność zespołów badawczych. Wysokość środków Funduszu Nauki Polskiej przeznaczonych na finansowanie działalności naukowej wynosiła 450 000 000,00 zł, natomiast wysokość środków Funduszu przeznaczonych na pokrycie kosztów zarządzania ma nie przekraczać 22 000 000,00 zł.

Instytut zorganizował do końca I połowy 2024 r. trzy konkursy w ramach WIB. Do pierwszego konkursu, ogłoszonego 30 listopada 2020 r., którego termin naboru przypadał na okres od 1 do 12 marca 2021 r. zgłoszonych zostało 12 projektów, a dofinansowanie otrzymał jeden projekt⁵⁷. Do drugiego konkursu ogłoszonego 10 marca 2022 r., którego termin naboru przypadał na okres od 19-30 września 2022 r. zgłoszonych zostało osiem projektów, lecz żaden z nich nie otrzymał dofinansowania⁵⁸. Do trzeciego konkursu ogłoszonego 10 lipca 2023 r., którego termin naboru przypadał na 2-13 października 2023 r. zgłoszonych zostało pięć projektów, a dofinansowanie otrzymały dwa projekty⁵⁹.

Środki przekazane przez Instytut w ramach zarządzania WIB zespołowi badawczemu wyłonionemu w pierwszym konkursie⁶⁰ wyniosły łącznie 23 363 000,39 zł, w tym: 2 305 339,00 zł w 2022 r.; 13 063 212,16 zł w 2023 r. oraz 7 994 449,23 zł w I połowie 2024 r. Środki otrzymane przez Instytut na zarządzanie WIB⁶¹ wyniosły łącznie 9 159 047,00 zł, w tym: 2 619 047,00 zł w 2020 r.; 1 030 000,00 zł w 2021 r.; 2 760 000,00 zł w 2022 r.; 2 000 000,00 zł w 2023 r. oraz 750 000,00 zł w I połowie 2024 r.

Niniejsza kontrola NIK nie obejmowała swoim zakresem szczegółowych badań w obszarze realizacji zadań Instytutu w ramach umowy o zarządzanie WIB.

(akta kontroli: t. I, str. 501-596)

Liczba⁶² publikacji Instytutu wyniosła: 69 w 2019 r., 73 w 2020 r., 64 w 2021 r., 82 w 2022 r., 68 w 2023 r. oraz 42 w I połowie 2024 r., w tym: [1] w czasopiśmie wskazanych w Journal Citation Reports oraz w czasopiśmie naukowych i recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych (wykaz MEiN/MNiSW), odpowiednio: 67, 72, 61, 81, 65 i 41; [2] artykułach naukowych nie ujętych w Journal Citation Reports oraz wykazie MEiN/MNiSW: dwa w 2019 r., trzy w 2021 r., jeden w 2022 r., trzy w 2023 r. i jeden w I połowie 2024 r. oraz [4] jedno autorstwo monografii w 2020 r.

Liczba⁶³ cytowań publikacji pracowników Instytutu wynosiła: 1428 w 2019 r., 1118 w 2020 r., 652 w 2021 r., 564 w 2022 r., 215 w 2023 r. oraz 14 w I połowie

⁵⁶ Art. 2 umowy w brzmieniu nadanym aneksem nr 3 podpisanym przez Dyrektora Instytutu 29 czerwca 2023 r. Wcześniej: „w obszarze biotechnologia medyczna – onkologia”.

⁵⁷ Komunikat o ogłoszeniu wyniku naboru z 28 października 2021 r. Projekt o akronimie HERO, dofinansowanie w wysokości 69 160 450,00 zł, umowa zawarta 17 stycznia 2022 r., okres realizacji zadania badawczego 1 lutego 2022 r. – 31 stycznia 2027 r.

⁵⁸ Komunikat o ogłoszeniu wyniku naboru z 18 maja 2023 r.

⁵⁹ Komunikat o ogłoszeniu wyniku naboru z 7 maja 2024 r. [1] Projekt o akronimie: ADEVASCO, dofinansowanie w wysokości 78 404 039,30 zł; [2] projekt o akronimie: INTERCEPT, dofinansowanie w wysokości: 40 217 462,50 zł. Według stanu na 25 czerwca 2024 r. podpisanie umów z podmiotami wybranymi w wyniku trzeciego konkursu było w przygotowaniu.

⁶⁰ Według stanu na 25 czerwca 2024 r.

⁶¹ Według stanu na 25 czerwca 2024 r.

⁶² Według bazy Scopus. Dane za I połowę 2024 r. według stanu na 19 czerwca 2024 r.

⁶³ Według bazy Scopus. Dane za I połowę 2024 r. według stanu na 19 czerwca 2024 r.

2024 r. Dyrektor Instytutu odnosząc się do spadku cytowań w kolejnych latach wyjaśniła, że wiarygodna ocena liczby cytowań, tj. analiza przyrostu bądź spadku i uśrednionego tempa będzie możliwa dopiero w późniejszym okresie, z uwzględnieniem cyklu życia publikowanej wiedzy, informacji naukowo-technicznej i wyników badań. Wskazała, że analiza cytowań we wczesnych miesiącach po ukazaniu się danej publikacji może ukazać fałszywy trend malejący. Dodała, że w bazach naukometrycznych, takich jak Scopus, często występującym zjawiskiem jest opóźnienie w indeksowaniu publikacji w stosunku do ich rzeczywistego ukazania się. Założenie o wykładniczym spadku cytowności jest więc w bibliometrii często akceptowane. Przykładowo: publikacja, która ma pięć lat, a nie pół roku, funkcjonuje w społeczności naukowej dłużej i miała możliwość być cytowana więcej razy.

W 2021 r. Instytut otrzymał dwie, a w 2023 r. jedną nagrodę/wyróżnienie za praktyczne zastosowanie prac badawczo-rozwojowych. Liczba pracowników Instytutu uczestniczących z wystąpieniem na konferencjach organizowanych przez inne podmioty krajowe i zagraniczne to odpowiednio: 23 osoby w 2019 r. (wykład – pięciu, poster – 18), dwie osoby w 2020 r. (poster), 10 osób w 2021 r. (wykłady), 37 osób w 2023 r. (wykład – 15, poster – 22), oraz w I połowie 2024 r. – ośmiu pracowników (wykład – dwoje, poster – sześcioro).

(akta kontroli: t. I, str. 228, 236, 294-297)

1.4. W okresie objętym kontrolą Instytut nie otrzymywał dotacji celowych przyznawanych przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki. Prezes Centrum Łukasiewicz przyznał natomiast na rzecz Instytutu łącznie osiem dotacji celowych (o łącznej wysokości⁶⁴: 21 985 793,76 zł), w tym sześć na realizację przez Instytut projektów badawczych w ramach celu Sieci (o łącznej wysokości⁶⁵: 8 940 905,69 zł) oraz dwie dotyczące finansowania lub dofinansowania inwestycji związanych z realizacją przez Instytut projektów badawczych w ramach celu Sieci (o łącznej wysokości⁶⁶: 13 044 888,07 zł). Według stanu na koniec I półrocza 2024 r. upłynął okres realizacji czterech zadań, w tym trzech dotyczących projektów badawczych i jednego dotyczącego inwestycji.

Badaniem kontrolnym objęto realizację dwóch umów dotyczących zadań realizowanych w ramach dotacji Prezesa Centrum Łukasiewicz, tj. zadania inwestycyjnego o nazwie „Laboratorium Szybkiego Reagowania Epidemiologicznego – odtworzenie laboratorium BSL-3”⁶⁷ oraz projektu badawczego: „Inspirowane naturalnymi makrocząsteczkami czujniki polimerowe do usprawnionej kontroli jakości wody pitnej”⁶⁸, które zakończyły się w objętym kontrolą okresie.

Badania: [1] próby kontrolnej pięciu wydatków zrealizowanych w Zadaniu BSL-3, o łącznej wartości środków pochodzących z dotacji w kwocie 162 997,43 zł (tj. 13,5% wykorzystanych środków dotacji⁶⁹), dotyczących zakupu usług eksperckich realizowanych przez zagranicznych konsultantów zewnętrznych oraz nadzoru eksperckiego realizowanego przez zagraniczny podmiot zewnętrzny oraz [2] próby kontrolnej pięciu wydatków zrealizowanych w Zadaniu Polimery, o łącznej wartości środków pochodzących z dotacji w kwocie 133 209,57 zł (tj. 12,9% wykorzystanych środków dotacji⁷⁰), dotyczących zakupu wyposażenia laboratoryjnego oraz materiałów zużywalnych wykazały, że środki te zostały wykorzystane na realizację zadań wymienionych w umowach dotacji, zakupione w zgodzie

⁶⁴ Według umowy dotacji lub ostatniego aneksu do umowy dotacji obowiązujących na dzień 19 czerwca 2024 r.

⁶⁵ Jw.

⁶⁶ Jw.

⁶⁷ Wysokość dotacji według aneksu do umowy zawartego 9 marca 2023 r.: 3 804 888,07 zł. Dalej: Zadanie BSL-3.

⁶⁸ Wysokość dotacji według aneksu do umowy zawartego 11 lutego 2022 r.: 1 032 612,39 zł. Dalej: Zadanie Polimery.

⁶⁹ Tj. 1 206 981,33 zł. Dane według stanu na 31 marca 2024 r.

⁷⁰ Tj. 1 031 503,53 zł. Dane według stanu na 31 marca 2024 r.

z umowami dotacji, prawidłowo odebrane i rozliczone, a także wykazane w rozliczeniach dotyczących otrzymanych dotacji.

Rozliczenia finansowe dokonywane były w terminach określonych w umowach oraz rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 6 września 2019 r. w sprawie dotacji celowych przyznawanych instytutom działającym w ramach Sieci Badawczej Łukasiewicz⁷¹, a w przypadkach gdy dotujący zgłaszał uwagi i zastrzeżenia⁷² do składanych raportów rocznych i końcowych co do zasady dotrzymywano także terminów składania odpowiednich korekt, a środki wynikające ze zgłoszonych zmian zwracane były na rachunek Centrum Łukasiewicz wraz z odsetkami⁷³. Wyjątek stanowiło złożenie korekt raportów rocznych za 2021 r. dotyczących dwóch badanych dotacji, które nastąpiło jeden dzień po terminie wynikającym z pism przekazanych przez Centrum Łukasiewicz⁷⁴. Kierownik Działu Rozliczania Projektów w Departamencie Wsparcia Badań Instytutu wyjaśniła, że wynikało to z omyłki. Korygowane Raporty roczne za 2021 r. zostały jednakże ostatecznie przyjęte przez dotującego.

Zadanie Polimery zostało w całości zrealizowane⁷⁵. Niewykorzystane, a pochodzące z przekazanych zaliczek środki w kwocie 1 108,86 zł zostały zwrócone dotującemu. Według stanu na koniec I półrocza 2024 r. dotujący nie zatwierdził ostatecznie Raportu końcowego rozliczenia dotacji.

Zadanie BSL-3 nie zostało zrealizowane w całości zgodnie z pierwotnymi założeniami⁷⁶. Zgodnie z założonym zakresem zrealizowano je w części dotyczącej zadania nr 1 tj. nadzór nad inwestycją, prowadzenie prac administracyjno-organizacyjnych oraz przygotowawczych. Zadania: nr 2 tj. wykonanie prac budowlanych, mających na celu adaptację pomieszczeń i infrastruktury zgodnie ze standardami BSL-3 oraz nr 3 tj. zakup niezbędnego wyposażenia oraz środków trwałych koniecznych do uruchomienia szybkiego laboratorium szybkiego reagowania epidemiologicznego nie były ostatecznie realizowane w ramach przedmiotowej dotacji. Instytut przedłożył 31 października 2023 r. do Prezesa Centrum Łukasiewicz wnioski o wprowadzenie zmian w projekcie, który skorygowany został w dniu 28 grudnia 2023 r. Wskazano w nim m.in., że po przeprowadzonej analizie stanu technicznego i funkcjonalnego istniejącego laboratorium przez światowej klasy ekspertów i identyfikacji szeregu niezgodności parametrów technicznych i funkcjonalnych laboratorium z normami i standardami przyjętymi dla laboratoriów BSL-3, pierwotne założenia naprawy istniejącego laboratorium są niewystarczające do uzyskania odpowiednich standardów bezpieczeństwa, przy jednoczesnym umożliwieniu prowadzenia światowej klasy badań nad patogenami, stanowiącymi wysokie zagrożenie epidemiczne. W związku ze zwiększeniem zakresu koniecznej przebudowy, zwiększył się także koszt projektu, co powodowało, że środki pozyskane w ramach przedmiotowej dotacji stały się niewystarczające na ukończenie inwestycji poza etap prac projektowych. W skorygowanym wniosku wskazano także na skrócenie realizacji projektu do 30 czerwca 2024 r. oraz przeniesienie zaplanowanych pomiędzy zadaniami środków. Wniosek ten został przez Prezesa Centrum Łukasiewicz odrzucony, z uwagi na to, że zaproponowane przez Instytut zmiany miały w jego ocenie negatywny wpływ na osiągnięcie celów inwestycji. Prezes Centrum Łukasiewicz wskazał przy tym, że Instytut wnioskował o obniżenie kosztu ogólnego projektu do kwoty przyznanej dotacji, co wykluczało możliwości prowadzenia prac budowlanych, finansowanych ze środków własnych, związanych

⁷¹ Dz. U. poz. 1761.

⁷² Dotyczące m.in. korekt formalnych lub wyjaśnień dotyczących poszczególnych pozycji rozliczeń dotacji.

⁷³ Gdy były należne.

⁷⁴ Sygn. DF.310.88.2021.AS.1 przekazanego 30 czerwca 2021 r. oraz sygn. DF.3011.40.2021.AS.1 przekazanego 30 czerwca 2021 r.

⁷⁵ Co wynika z Raportu końcowego złożonego dotującemu przez Instytut.

⁷⁶ Co wynika z Raportu końcowego złożonego dotującemu przez Instytut.

z odtworzeniem laboratorium. W ocenie Prezesa Centrum Łukasiewicz zakończenie projektu inwestycyjnego na etapie prac projektowych powodowało, że dalsza realizacja inwestycji przez Instytut w ramach przedmiotowej umowy stała się niecelowa. Zgodnie z wnioskiem dotacyjnym z 30 września 2020 r. z późniejszymi zmianami, celem projektu była inwestycja polegająca na odtworzeniu laboratorium BSL-3. Prowadzone prace miały zakończyć się uzyskaniem certyfikatu oraz uruchomieniem laboratorium, w tym wdrożeniem procedur i szkoleniem personelu. Biorąc pod uwagę złożony wniosek Prezes Centrum Łukasiewicz uznał, iż cel projektu nie zostanie osiągnięty po wprowadzeniu wnioskowanych zmian w ramach przedmiotowej umowy. Z dniem 13 lutego 2024 r. działając na podstawie § 15 ust. 2 pkt 2 Umowy dotacyjnej nr 1/Ł-PORT/CŁ/2021 wypowiedział umowę, a także na podstawie § 15 ust. 5 umowy, w związku z jej wypowiedzeniem, wezwał Instytut do zwrotu niewykorzystanej części dotacji celowej i przedłożenia w terminie 15 dni od rozwiązania umowy Raportu końcowego. Niewykorzystane, wynikające z przekazanych zaliczek środki w kwocie 627 967,11 zł zostały zwrócone dotującemu w dniu 28 lutego 2024 r. Tego dnia złożony został także Raport końcowy. Według stanu na koniec I półrocza 2024 r. dotujący nie zatwierdził ostatecznie Raportu końcowego rozliczenia dotacji. Należy przy tym nadmienić, że kontynuacja przedsięwzięcia uruchomienia laboratorium szybkiego reagowania epidemicznego związana jest z kolejną dotacją celową na finansowanie lub dofinansowanie kosztów inwestycji dotyczących realizacji przez Instytut projektów badawczych (zadanie: „Przebudowa i uruchomienie Laboratorium Szybkiego Reagowania Epidemiologicznego BSL-3 w Łukasiewicz – PORT”) udzieloną w kwocie 9 340 000,00 zł przez Prezesa Centrum Łukasiewicz na podstawie umowy zawartej 13 października 2023 r. (okres realizacji zadania od 1 stycznia 2024 r. do 31 sierpnia 2025 r.)⁷⁷.

(akta kontroli: t. I, str. 299; t. IV, str. 1-508; t. V, str. 1-595; t. VI, str. 1-221)

1.5. Na podstawie wniosku z dnia 24 listopada 2021 r. o przyznanie środków na finansowanie nakładów na rzeczowe aktywa trwałe oraz wartości niematerialne i prawne na podstawie art. 71a ustawy z dnia 19 listopada 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach służących realizacji ustawy budżetowej na rok 2021⁷⁸, po pozytywnym zaopiniowaniu wniosku przez Prezesa Centrum Łukasiewicz, Instytut otrzymał subwencję w kwocie 3 985 000,00 zł na zadanie inwestycyjne⁷⁹, którego celem był rozwój Centrum Kompetencji Łukasiewicza Biotechnologia i Inżynieria Biomedyczna, poprzez modernizację i dostosowanie infrastrukturalne nabytego przez Instytut budynku o docelowej powierzchni użytkowej ok. 450 m², w celu zapewnienia niezbędnej przestrzeni dla prowadzenia oraz wspierania interdyscyplinarnych badań w obszarze biotechnologii i inżynierii biotechnologicznej. Zgodnie z wnioskiem rozwój ww. Centrum umożliwić ma prowadzenie interdyscyplinarnych projektów bezpośrednio w Centrum, gdzie współpracujący z różnych ośrodków naukowcy, będą spotykać się celem prowadzenia wspólnych badań, pomiarów oraz tworzenia nowych projektów dla rozwoju biotechnologii. Według założeń inwestycja umożliwi istotne zwiększenie efektywności wykorzystania aparatury i instalacji Instytutu, co wesprze rozwijaną współpracę międzynarodową i krajową Instytutu realizowaną w zespołach badawczych, pozwoli także na pełniejszą realizację badań, które obecnie wykonywane są w ograniczonym stopniu, umożliwiając sprawne uczestnictwo międzynarodowym i krajowym zespołom w złożonych procesach badawczo-pomiarowych, które wymagają w swej specyfice wielogodzinnych, nieprzerwanych

⁷⁷ Według stanu na 19 czerwca 2024 r. Instytut nie otrzymał jeszcze transz dotacji i nie wykorzystywał środków przyznanych na zadanie.

⁷⁸ Dz.U. poz. 2400, ze zm.

⁷⁹ Komunikat Ministra Edukacji i Nauki z 10 grudnia 2021 r. o wysokościach subwencji ze środków przeznaczonych na finansowanie zadań inwestycyjnych przyznanych na rok 2021.

obserwacji oraz tworzenie łączonych, międzynarodowych zespołów badawczych w Instytucie. We wniosku wskazano, że charakter inwestycji odpowiada w swoich założeniach rozwiązaniom w zagranicznych jednostkach, gdzie naukowcy korzystający z unikatowej aparatury, mają zapewniony kompleksowy dostęp do bazy pomiarowej, warsztatowej oraz noclegowej w jednej zintegrowanej lokalizacji. Zaplanowane efekty dla gospodarki związane są ze zwiększeniem rozpoznawalności Instytutu oraz zwiększeniem liczby składanych projektów we współpracy z jednostkami zewnętrznymi. Szacowane efekty finansowe związane są ze wzrostem przychodów z projektów (dzięki zawieraniu konsorcjów) o 20-30% w ciągu trzech lat liczonych rok po całkowitym zakończeniu inwestycji oraz ze wzrostem przychodów ze świadczenia usług badawczo-rozwojowych dla przedsiębiorstw dzięki podnoszeniu kompetencji, od trzeciego roku po zakończeniu inwestycji o wartości wzrostu od 15 do 20%. W ocenie Prezesa Centrum Łukasiewicz⁸⁰ efekty działań inwestycyjnych przełożą się na realizację celu głównego Strategii Czteroletniej Sieci Badawczej Łukasiewicz jakim jest osiągnięcie pozycji lidera działań badawczo-rozwojowych i komercjalizacji w Polsce, m. in. w obszarze zdrowia i zrównoważonej gospodarki i energii.

Planowana łączna wartość inwestycji stanowiła: 4 194 736,84 zł, w tym subwencja: 3 985 000,00 zł oraz finansowanie z wkładu własnego Instytutu: 209 736,84 zł. Subwencja w pełnej kwocie wpłynęła do Instytutu 17 grudnia 2021 r. Instytut wydatkował środki pochodzące z przyznanej subwencji w kwocie: 17 476,73 zł; w 2022 r.: 1 857 724,45 zł w 2023 r.; natomiast w 2024 r. do końca I półrocza: 882 142,11 zł. Łącznie w latach 2022-2024 (I półrocze): 2 757 343,29 zł, tj. 69,2 % przedmiotowej subwencji. W ramach wkładu własnego Instytut wydatkował 102 632,48 zł w 2022 r.⁸¹ oraz 107 104,36 zł w 2023 r.⁸².

Z uwagi na wystąpienie okoliczności dotyczących problemów technicznych z przyłączeniem do zewnętrznej sieci gazowej oraz podjętymi działaniami zaradczymi związanymi z koniecznością zapewnienia dostaw gazu z sieci wewnętrznej, Instytut wystąpił 31 stycznia 2024 r. do Prezesa Centrum Łukasiewicz o wydłużenie czasu trwania działań inwestycyjnych związanych z budową przedmiotowego obiektu o dodatkowe osiem miesięcy (względem wskazanego we wniosku terminu pierwotnego), tj. do 31 grudnia 2024 r. Pismem z dnia 14 maja 2024 r. Prezes Centrum Łukasiewicz, zawiadomił Instytut, że Minister Nauki przyjął do wiadomości informację o konieczności dokonania przesunięcia.

Postępowanie o zamówienie publiczne pn. „Przebudowa i zmiana sposobu użytkowania budynku nr 2 (dawniej 17)” oraz realizacja tego zadania⁸³ objęta została badaniem kontrolnym opisanym w Obszarze nr 2 „Gospodarka finansowa instytutu Sieci”, niniejszego wystąpienia pokontrolnego. W wyniku przeprowadzonego badania nie stwierdzono nieprawidłowości.

Do dnia zakończenia czynności w niniejszej kontroli NIK⁸⁴ nie była możliwa ocena uzyskania zaplanowanych efektów przedsięwzięcia, w tym wpływu inwestycji na wzrost przychodów Instytutu z realizacji prac badawczo-rozwojowych i komercjalizacji z uwagi na to, że inwestycja pozostawała w fazie realizacji,

⁸⁰ Wyrażonej w opinii do wniosku o przyznanie środków.

⁸¹ Co dotyczyło wydatków związanych z opracowaniem koncepcji przebudowy, wydaniem zaleceń konserwatorskich, wykonaniem ekspertyzy technicznej, opracowaniem dokumentacji projektowej uwzględniającej zalecenia konserwatora zabytków, uzyskaniem pozwolenia konserwatora zabytków na prowadzenie robót oraz opracowaniem dokumentacji projektowej niezbędnej do złożenia wniosku o pozwolenie na budowę.

⁸² Co dotyczyło części wydatków związanych z wykonaniem robót budowlanych w oparciu o dokumentację projektową, w zakresie przebudowy i zmiany sposobu użytkowania budynku, wydatków związanych z prowadzeniem nadzoru nad pracami budowlanymi w zakresie robót konstrukcyjno-budowlanych, instalacji sanitarnych oraz instalacji elektrycznych, a także wydatków dotyczących opracowania uzupełniającej dokumentacji projektowej.

⁸³ Wydatki z przedmiotowej subwencji do końca I półrocza 2024 r. w kwocie: 2 594 579,85 zł (tj. 65,1% przyznanej subwencji i 94,0% wydatkowanych do tego czasu środków pochodzących z przedmiotowej subwencji).

⁸⁴ Tj. 1 lipca 2024 r.

a zakładane we wniosku efekty mają nastąpić co najmniej po trzech latach od zakończenia inwestycji.

(akta kontroli: t. I, str. 597-659; t. IX, str. 281-436)

1.6. W okresie objętym kontrolą w Instytucie nie była prowadzona przez Prezesa Centrum Łukasiewicz ewaluacja na podstawie art. 38 ustawy o SBŁ.

Prezes Centrum Łukasiewicz przeprowadził w Instytucie następujące kontrole: [1] w okresie od września 2019 r. do maja 2020 r., kontrolę planową dotyczącą gospodarki finansowej, jakości pracy, prawidłowości realizacji zadań oraz jakości zarządzania (okres objęty kontrolą od 1 stycznia 2017 r. do 30 września 2019 r.). Po kontroli wydano sześć zaleceń, które zostały zrealizowane⁸⁵; [2] w 2022 r. kontrolę dotyczącą rodzajów i źródeł wynagrodzeń oraz innych świadczeń otrzymywanych przez Dyrektora Instytutu i zastępców (sformułowane dwa zalecenia i jedna rekomendacja zostały zrealizowane); [3] w 2023 r. kontrolę planową dotyczącą gospodarki finansowej, jakości pracy, prawidłowości realizacji zadań oraz jakości zarządzania (okres objęty kontrolą od 1 stycznia do 31 grudnia 2022 r.). Po kontroli wydano 13 zaleceń, z których dwa pozostawały w realizacji, a 11 zostało zrealizowanych⁸⁶; [4] w czerwcu 2024 r. audyt bezpieczeństwa IT⁸⁷. Ponadto w Instytucie Prezes Centrum Łukasiewicz rozpoczął w kwietniu 2022 r. kontrolę w zakresie stosowania regulaminu zarządzania prawami autorskimi, prawami pokrewnymi oraz prawami własności przemysłowej wraz z zasadami komercjalizacji. Kontrola ta została zawieszona po zmianach w obszarze komercjalizacji Centrum Łukasiewicz i nie została wznowiona w okresie objętym kontrolą.

W latach 2019-2024 (I półrocze) Instytut kontrolowany był także m.in. przez: [1] Państwową Inspekcję Sanitarną⁸⁸ (w kontrolach tych nie wydawano wniosków i zaleceń dla Instytutu); [2] Państwową Agencję Atomistyki⁸⁹ (nie wydano wniosków i zaleceń); [3] Państwową Inspekcję Pracy⁹⁰ (po kontroli przeprowadzonej w 2023 r. sformulowano sześć wniosków, które zostały zrealizowane, po kontroli w 2024 r. - jeden wniosek, który został zrealizowany); [4] Dolnośląskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska⁹¹ (zalecenia z kontroli z 2020 r., dotyczącej emisji spalin z agregatów prądotwórczych zostały zrealizowane); [5] Powiatowego Lekarza Weterynarii we Wrocławiu⁹² (zalecenie z kontroli przeprowadzonej w 2022 r. zostało zrealizowane); [6] Polskie Centrum Akredytacji⁹³ (działania naprawcze wynikające z wykazanych niezgodności i spostrzeżeń były realizowane), [7] Archiwum Państwowe we Wrocławiu⁹⁴ (zalecenia zostały zrealizowane lub pozostawały w trakcie realizacji).

(akta kontroli: t. VII, str. 1-450)

Stwierdzona
nieprawidłowość

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W projektach planów finansowych Instytutu na lata 2020-2024, sporządzanych przez Dyrektora Instytutu i przekazywanych do zatwierdzenia Prezesowi Centrum Łukasiewicz, nie wyodrębniono elementów składowych planów w sposób określony w art. 63 ust. 2 pkt 1-5 ustawy z o SBŁ.

⁸⁵ Pisemna informacja Dyrektora Instytutu o wykonaniu zaleceń pokontrolnych z 22 czerwca 2021 r.

⁸⁶ Pisemna informacja Dyrektora Instytutu o wykonaniu zaleceń pokontrolnych z 28 marca 2024 r.

⁸⁷ Do końca I półrocza 2024 r. Instytut nie otrzymał raportu z przeprowadzonego audytu.

⁸⁸ Łącznie sześć kontroli: jedna w 2019 r., trzy w 2021 r., jedna w 2023 r. oraz jedna w 2024 r.

⁸⁹ Kontrola w 2021 r.

⁹⁰ Łącznie pięć kontroli: dwie w 2021 r., jedna w 2023 r. dwie w 2024 r.

⁹¹ Łącznie trzy kontrole. Jedna kontrola w 2021 r. oraz dwie kontrole w trybie interwencyjnym, dotyczące: [1] zgłoszeń okolicznych mieszkańców dotyczące emisji hałasu, w 2019 r. oraz [2] emisji spalin z agregatów prądotwórczych w 2020 r.

⁹² Łącznie sześć kontroli: jedna w 2019 r., jedna w 2021 r., dwie w 2022 r. oraz dwie w 2023 r.

⁹³ Łącznie sześć kontroli, po jednej w każdym roku okresu 2019-2024 (I półrocze).

⁹⁴ Łącznie dwie kontrole: jedna w 2019 r. i jedna w 2023 r.

Dyrektor Instytutu wyjaśniła, że Centrum Łukasiewicz narzuciło wzór dokumentu, według którego plany finansowe miały być przygotowywane i sporządzane według podanych wytycznych, co niestety mogło skutkować brakiem wyodrębnienia pozycji odpowiadających literalnie wszystkim elementom wskazanym w ustawie. Dyrektor Instytutu dodała, że projekty planów finansowych były regularnie przedkładane Prezesowi Centrum Łukasiewicz do zatwierdzenia, a zatwierdzanie tych planów wskazuje, że przyjęty format i poziom szczegółowości były akceptowane przez organ nadzorczy. Według Dyrektora Instytutu prezentowane dane, choć miejscami w innej strukturze, zawierały informacje, które wymagane były w ustawie o SBŁ.

NIK nie zgadza się z tą argumentacją, gdyż ustawa o SBŁ nie przewiduje odstępstw w strukturze oraz nomenklaturze sporządzanych planów finansowych.

(akta kontroli: t. II, str. 1-124, 337-341)

2. Dane o prowadzonych projektach badawczych wprowadzane do aplikacji Kokpit zarządcy nie były rzetelne, według stanu na 20 czerwca 2024 r.:

- a) nie wprowadzono do aplikacji czterech projektów badawczych, o których prowadzenie w badanym okresie ubiegał się instytut i które zostały odrzucone merytorycznie (co wynikało z prowadzonej w Instytucie wewnętrznie bazy danych), o akronimach: MiNiCa2, CRYPTO, Photo-Mat oraz ESGAS, co Dyrektor Instytutu wyjaśniła niedopatrzeniem osoby odpowiedzialnej za wprowadzanie projektów do aplikacji;
- b) status 13 projektów badawczych⁹⁵ wprowadzonych w aplikacji oznaczony był jako projekty „w fazie oceny”, podczas gdy z prowadzonej wewnętrznie w Instytucie bazy danych wynikało, że projekty te zostały odrzucone merytorycznie, co Dyrektor Instytutu wyjaśniła niedopatrzeniem osoby odpowiedzialnej za wprowadzanie projektów do aplikacji;
- c) status projektu badawczego o akronimie ConFOLD oznaczony był jako „przerwany” chociaż z prowadzonej wewnętrznie w Instytucie bazy danych wynikało, że projekt ten został zakończony zgodnie z założeniami, co Dyrektor Instytutu wyjaśniła niedopatrzeniem. Dyrektor wskazała dodatkowo, że kierownik projektu pierwotnie planował przeniesienie grantu, w związku z czym wprowadzono w aplikacji status „przerwany”. Jednakże po konsultacjach z kierownikiem projektu oraz instytucją finansującą kierownik zdecydował się zakończyć projekt w Instytucie, a dane w aplikacji nie zostały skorygowane;
- d) wprowadzono do aplikacji projekty o akronimach: ActiveC oraz USAGI, których nie było w wewnętrznej bazie danych, co Dyrektor Instytutu wyjaśniła omyłkowym wprowadzaniem tych pozycji do aplikacji;
- e) do aplikacji nie został wprowadzony realizowany (zgodnie z wewnętrzną bazą danych) projekt o akronimie nHAP, co Dyrektor Instytutu wyjaśniła niedopatrzeniem osoby odpowiedzialnej za wprowadzanie projektów,
- f) jako „zakończone” w aplikacji figurowały projekty o akronimach KLASTERY, POLYDIGIT2 oraz PolySens3⁹⁶, które zostały przeniesione do innych jednostek, co według złożonych przez Dyrektora Instytutu wyjaśnień wynikało z omyłki dotyczącej wątpliwości interpretacyjnych odnośnie statusu projektów przeniesionych,

⁹⁵ O Akronimach: 1) CHIL – DOF; 2) ClayPol; 3) CO-AGN; 4) Fix-AIN; 5) HydroMin [złożony w 2019 r.]; 6) HydroMin [złożony w 2020 r.]; 7) IONIC SPACE; 8) LOCI; 9) MultiILs; 10) RGRSRDTM2; 11) SC2DM; 12) TempPol; 13) TransDop.

⁹⁶ Ujęty ponadto omyłkowo w aplikacji jako „PolySens”.

- g) w aplikacji jako „porzucone” ujęto projekty o akronimach Newhormone oraz NADVMAT, których w ogóle nie realizowano (planowane do złożenia, lecz ich aplikacja nie doszła do skutku), i zostały - jak wyjaśniła Dyrektor Instytutu - wprowadzone omyłkowo,
- h) jako „odrzucone formalnie” w aplikacji zaprezentowano 10 projektów badawczych⁹⁷, podczas gdy (jak wynika z prowadzonej wewnętrznie bazy danych) projekty te odrzucone zostały merytorycznie. Omyłkę tą Dyrektor Instytutu wyjaśniła niedopatrzeniem osoby wprowadzającej dane.

(akta kontroli: t. I, str. 145-237, 662-665)

OCENA CZĄSTKOWA

Instytut w badanym okresie wywiązywał się terminowo ze składania do Prezesa Centrum Łukasiewicz projektów planów oraz sprawozdań finansowych, a także sprawozdań z działalności. Za wyjątkiem 2019 r. opracowano perspektywiczne kierunki działalności badawczej i wdrożeniowej. Instytutu realizował swoje zadania ustawowe dotyczące realizacji projektów badawczych w ramach celu Sieci Badawczej Łukasiewicz, a także komercjalizacji i współpracy międzynarodowej. W okresie objętym kontrolą prowadzono łącznie 97 projektów badawczych, w ich wyniku uzyskano jeden patent, w związku z którym dokonano wdrożenia rezultatów badań. Realizacja zadań finansowanych z dotacji celowych Prezesa Centrum Łukasiewicz przebiegała co do zasady zgodnie z zawartymi umowami, jednakże w przypadku jednego z dwóch objętych kontrolą przedsięwzięć nie udało się zrealizować pierwotnych założeń, ponieważ nie doprowadzono do planowanego uruchomienia laboratorium. Subwencja na finansowanie zadań inwestycyjnych przyznana na 2021 r. została przeznaczona na właściwy cel. Z uwagi na pozostawanie inwestycji w realizacji w okresie objętym kontrolą jej efekty nie zostały jeszcze osiągnięte. Instytut podejmował działania celem realizacji wniosków i zaleceń pokontrolnych wynikających z prowadzonych w Instytucie kontroli.

W zbadanym obszarze stwierdzono nieprawidłowość polegającą na nierzetelnym wprowadzaniu do aplikacji Kokpit zarządcy danych o prowadzonych w Instytucie projektach badawczych. Ponadto w projektach planów finansowych Instytutu na lata 2020-2024 nie wyodrębniono elementów składowych planów w sposób określony w art. 63 ust. 2 pkt 1-5 ustawy o SBŁ.

OBSZAR

2. Gospodarka finansowa Instytutu.

Opis stanu faktycznego

2.1. W latach 2019-2024 (do końca I kw.) Instytut osiągnął przychody ogółem w łącznej wysokości 393 663 436,31 zł (39 623 466,42 zł w 2019 r. co stanowiło 106,7% wartości planowanej na ten rok, 63 715 461,29 zł w 2020 r. – 87,7%, 73 797 138,97 zł w 2021 r. – 105,8%, 103 408 702,89 zł w 2022 r. – 105,9%, 91 820 237,55 zł w 2023 r. – 96,5% oraz 21 298 429,19 zł w I kw. 2024 r. – 22,0% wartości planowanej na cały 2024 r.)

Wysokość przychodów ze środków publicznych w postaci subwencji i dotacji celowych wynosiła odpowiednio: 37,1% przychodów ogółem w 2020 r., 41,5% w 2021 r., 39,6% w 2022 r., 51,1% w 2023 r. oraz 59,0% w I kw. 2024 r. W 2019 r. nie otrzymano subwencji i dotacji celowych. Instytut otrzymał dotacje podmiotowe ze źródeł krajowych w wysokości: 13 631 482,36 zł w 2019 r. (co stanowiło 34,4% przychodów ogółem w tym roku), 12 759 963,32 zł w 2020 r. (20,0%), 15 567 017,45 zł w 2021 r. (21,1%), 20 096 005,05 zł w 2022 r. (19,4%), 21 483 342,42 zł w 2023 r. (23,4%) oraz 3 774 125,43 zł w I kw. 2024 r. (17,7%). W okresie objętym kontrolą Instytut uzyskał 63 850,00 zł w wyniku komercjalizacji

⁹⁷ O akronimach: 1) AutoAAid; 2) CoV-test; 3) DTX; 4) FERROHYB; 5) FULLFEEL; 6) ILEC; 7) MiniMouse; 8) PTK; 9) SHAPE; 10) TRL10.

swoich prac, przy czym 61 850,00 zł pochodziło z udzielonych licencji (1 000,00 zł w 2019 r. oraz 60 850,00 zł w 2023 r.)

Pozostałe przychody operacyjne wyniosły: 5 760 518,33 zł w 2019 r. (co stanowiło 14,5% przychodów ogółem w tym roku), 4 647 321,32 zł w 2020 r. (7,3%), 4 089 898,35 zł w 2021 r. (5,5%), 25 877 485,91 zł⁹⁸ w 2022 r. (25,0%), 4 807 290,34 zł w 2023 r. (5,2%) oraz 652 993,51 zł w I kw. 2024 r. (3,1%).

Przychody finansowe wyniosły: 429 796,50 zł w 2019 r., 84 276,88 zł w 2020 r., 4 596,32 zł w 2021 r., 1 424 733,43 zł w 2022 r., 3 068 974,59 zł⁹⁹ w 2023 r. oraz 456 264,50 zł w I kw. 2024 r.

Analiza sprawozdań finansowych Instytutu wykazała, że za 2019 r. poniósł stratę netto w wysokości - 12 692 553,80 zł, natomiast od 2020 r. i w kolejnych latach do 2023 r. osiągnął zysk netto, w łącznej wysokości 24 744 213,13 zł (w tym: 1 739 955,54 zł za 2020 r., 1 065 785,67 zł za 2021 r., 20 701 984,78 zł za 2022 r. oraz 1 236 487,14 zł za 2023 r.). Ponadto w I kw. 2024 r. wykazał stratę netto w wysokości -1 305 840,37 zł.

(akta kontroli: t. II, str. 35-49, 66-78, 95-106, 122-124, 126-183;
t. III, str. 11-47, 67-96, 130-169, 187-230, 243-288; t. VIII, str. 1-7)

Zgodnie z § 4 ust. 5 Statutu¹⁰⁰, Instytut w okresie objętym kontrolą prowadził działalność gospodarczą wyodrębnioną, m.in. w zakresie: wynajmu i zarządzania nieruchomościami własnymi lub dzierżawionymi (PKD 68.20.Z), wynajmu i dzierżawy pozostałych maszyn, urządzeń oraz dóbr materialnych, gdzie indziej niesklasyfikowanych (PKD 77.39.Z), badań naukowych i prac rozwojowych w dziedzinie biotechnologii (PKD 72.11.Z) oraz pozostałych nauk przyrodniczych i technicznych (PKD 72.19.Z), osiągając z tego tytułu dodatni wynik finansowy w wysokości 1 391 917,81 zł w 2019 r., 1 885 033,73 zł w 2020 r., 330 750,88 zł w 2021 r., 1 496 400,24 zł w 2022 r. i 1 714 376,93 zł w 2023 r. Stosunek wysokości przychodów z działalności gospodarczej wyodrębnionej do przychodów ogółem Instytutu stanowił: 10,3% w 2019 r., 9,2% w 2020 r., 12,0% w 2021 r., 5,1% w 2022 r. i 4,0% w 2023 r.

Nie stwierdzono przypadków ograniczenia działalności podstawowej Instytutu na rzecz świadczenia innych usług oraz dokonywania sprzedaży majątku umożliwiających uzyskanie dodatniego wyniku finansowego.

(akta kontroli: t. I, str. 15-33; t. III, str. 11-47, 67-96, 130-169, 187-230, 243-288;
t. VIII, str. 1-6)

Zatrudnienie w Instytucie, w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy, na koniec grudnia kolejnych lat objętych kontrolą wynosiło: 263 osoby (w tym 61 w pionie badawczym) w 2019 r. - w tym roku koszty Instytutu na wynagrodzenia wyniosły 16 355 948,96 zł¹⁰¹, 262 osoby (w tym 60 w pionie badawczym) w 2020 r. - 20 877 898,25 zł, 318 osób (w tym 68 w pionie badawczym) w 2021 r. - 24 819 433,97 zł, 331 osoby (w tym 189 w pionie badawczym) w 2022 r. - 29 599 001,78 zł oraz 365 osób (w tym 188 w pionie badawczym) w 2023 r. - 33 712 137,99 zł.

(akta kontroli: t. III, str. 11-47, 67-96, 130-169, 187-230, 243-288; t. VIII, str. 6)

⁹⁸ W tym 18 442 524,94 zł przychodu z tytułu otrzymania darowizny w postaci nieruchomości (tereny i budynki przekazane przez Gminę Wrocław).

⁹⁹ W tym 1 730 885,25 zł przychodu ze sprzedaży udziałów w spółce Solution4GA, w której Instytut posiadał zaangażowanie w kapitale.

¹⁰⁰ Statut Instytutu zatwierdzony przez Prezesa Centrum Łukasiewicz w dniu 19 września 2019 r., zmieniony Statutem zatwierdzonym przez Prezesa Centrum Łukasiewicz w dniu 6 października 2023 r. i obowiązującym od dnia 21 października 2023 r.

¹⁰¹ Wysokość kosztów poniesionych w II-IV kw. 2019 r. Koszty poniesione w 2019 r. wyniosły 21 054 180,57 zł.

2.2. Dyrektor Instytutu, po pozytywnej opinii Rady Instytutu, przekazywał corocznie do Prezesa Centrum Łukasiewicz projekt podziału wyniku finansowego.

Prezes Centrum Łukasiewicz zatwierdził¹⁰², zgodnie z zaproponowanym przez Dyrektora Instytutu sposobem, podział wyniku finansowego Instytutu za kolejne lata obrotowe, tj. kwotę straty za 2019 r. pozostawiono jako niepodzielny wynik finansowy do pokrycia z zysku lat przyszłych, kwotę zysku osiągniętego w kolejnych latach 2020-2023 przeznaczono w całości na pokrycie strat z lat ubiegłych¹⁰³.

W Instytucie, zgodnie z art. 65 ustawy o SBŁ, utworzono obowiązkowe fundusze, tj. statutowy i rezerwowy, których stan na początek i na koniec każdego roku objętego kontrolą nie zmieniał się i wynosił odpowiednio: 165 869 000,00 zł i 0,00 zł. W Instytucie nie tworzą funduszy fakultatywnych¹⁰⁴.

(akta kontroli: t. III, str. 11-47, 67-96, 130-169, 187-230, 243-288;
t. VIII, str. 7-59, 653)

2.3. W zawieranych umowach o zarządzanie Instytutem z Dyrektorem Instytutu i zastępcami Dyrektora Instytutu oraz umowach o pracę na stanowisku Głównego Księgowego, ustalono wysokość wynagrodzenia podstawowego¹⁰⁵, które nie przekraczało maksymalnej wartości określonej w ustawie z dnia 3 marca 2000 r. o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi¹⁰⁶, tj. dla dyrektora i zastępcy dyrektora – dziesięciokrotności (art. 8 pkt 6a lit. a ustawy kominowej), a dla głównego księgowego – sześciokrotności (art. 8 pkt 6a lit. b ustawy kominowej) przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w czwartym kwartale roku poprzedniego, ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego.

Za podstawę wymiaru wypłaconych wynagrodzeń Dyrektora Instytutu i Zastępców Dyrektora Instytutu wynikającą z ustawy kominowej przyjmowano w Instytucie podstawę wymiaru w wysokości:

- 5 071,25 zł w 2019 r., tj. jako wartość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w czwartym kwartale 2018 r.¹⁰⁷;
- 5 367,71 zł w 2020 r. i 2021 r., tj. jako wartość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w czwartym kwartale 2019 r.¹⁰⁸;
- 5 655,43 zł w 2022 r. i 2023 r., tj. jako wartość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w czwartym kwartale 2020 r.¹⁰⁹

W wyniku przeprowadzonej¹¹⁰ kontroli przez Prezesa Centrum Łukasiewicz dokonano w Instytucie weryfikacji płatności wynagrodzeń na rzecz Dyrektora Instytutu i jego Zastępcy, gdyż konstrukcja umów o zarządzanie – zgodnie z opinią prawną Prokuratury Generalnej RP z dnia 6 marca 2023 r. – nie wymagała od Instytutu mrożenia wskaźnika przeciętnego wynagrodzenia stosowanego do określania wynagrodzeń Dyrektora Instytutu i Zastępcy Dyrektora Instytutu. W wyniku

¹⁰² Postanowieniami o zatwierdzeniu sprawozdania finansowego i podziale wyniku finansowego Sieć Badawcza Łukasiewicz – PORT Polskiego Ośrodka Rozwoju Technologii odpowiednio z dnia: 7 lipca 2020 r., 25 czerwca 2021 r., 29 września 2022 r., 19 czerwca 2023 r. oraz 17 czerwca 2024 r.

¹⁰³ Zgodnie ze stanem na dzień 1 kwietnia 2019 r. łączna strata z lat ubiegłych Instytutu wynosiła - 96 314 355,36 zł; na koniec 2019 r. strata ta powiększyła się do wartości - 109 006 910,16 zł w wyniku pozostawienia wypracowanej w 2019 r. straty jako niepodzielny wynik finansowy do pokrycia z zysku lat przyszłych.

¹⁰⁴ Zgodnie z art. 66 ustawy o SBŁ Instytut mógł tworzyć z zysku netto za poprzedni rok obrotowy fundusze rozwoju i nagród oraz fundusz wdrożeń, tworzony ze środków przekazanych Instytutowi na podstawie umów przez przedsiębiorców wdrażających wyniki badań naukowych lub prac rozwojowych prowadzonych w Instytucie, z tytułu osiągnięcia wymiernych efektów wdrożenia.

¹⁰⁵ Wysokość wynagrodzenia podstawowego dla Dyrektora Instytutu i jego zastępców określona była w umowach o zarządzanie Instytutem jako krotność przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku, natomiast wysokość wynagrodzenia dla Głównego Księgowego określona była kwotowo w umowach o pracę.

¹⁰⁶ Dz. U. z 2019 r. poz. 2136. Dalej: ustawa kominowa.

¹⁰⁷ Obwieszczenie Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 18 stycznia 2019 r. w sprawie przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w czwartym kwartale 2018 r. (Dz. Urz. GUS poz. 1).

¹⁰⁸ Obwieszczenie Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 21 stycznia 2020 r. w sprawie przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w czwartym kwartale 2019 r. (Dz. Urz. GUS poz. 2).

¹⁰⁹ Obwieszczenie Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 21 stycznia 2021 r. w sprawie przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w czwartym kwartale 2020 r. (Dz. Urz. GUS poz. 2).

¹¹⁰ W dniach od 22 września do 31 grudnia 2023 r.

ww. weryfikacji dokonano korekty, (dopłaty w dniu 31 lipca 2023 r.) wynagrodzeń w wysokości: 46 470,27 zł brutto dla Dyrektora Instytutu oraz 10 143,64 zł brutto dla Zastępcy Dyrektora Instytutu.

Dyrektorowi Instytutu naliczono i wypłacono odprawę w kwocie 203 595,48 zł brutto w następstwie złożenia przez niego w dniu 13 lutego 2023 r. rezygnacji ze sprawowanej funkcji i odwołania z tą datą ze stanowiska, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli: t. VII, str. 10-21; t. VIII, str. 272-389, 406-435, 463-466)

Decyzją Prezesa Centrum Łukasiewicz zostały przyznane Dyrektorowi Instytutu nagrody roczne za lata 2020¹¹¹ - 2021¹¹² w wysokości odpowiednio: czterokrotności i dwupółkrotności jego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego w danym roku. Wypłacono je odpowiednio w dniach 27 grudnia 2021 r. i 19 grudnia 2022 r. w kwotach prawidłowo wyliczonych.

Decyzją¹¹³ Dyrektora Instytutu zostały przyznane Głównemu Księgowemu nagrody roczne za lata 2021 - 2022 w wysokości odpowiednio: dwukrotności i 0,75-krotności jego miesięcznego wynagrodzenia zasadniczego brutto. Wypłacona wysokość nagród rocznych dla Głównego Księgowego została prawidłowo wyliczona.

(akta kontroli: t. VIII, str. 390-405, 425)

2.4. W latach 2019-2023 Instytut zawarł 168 umów cywilnoprawnych o łącznej wartości 1 255 935,89 zł, w tym: 30 w 2019 r. na kwotę 237 804,09 zł, 22 w 2020 r. na kwotę 172 310,07 zł, 46 w 2021 r. na kwotę 277 173,20 zł, 24 w 2022 r. na kwotę 224 236,35 zł oraz 46 w 2023 na kwotę 384 412,18 zł. Dyrektor Instytutu nie zawierał umów cywilnoprawnych z kierownictwem Instytutu, natomiast czterokrotnie zlecił (w 2022 i 2023 r.) wykonanie zadania na podstawie umów cywilnoprawnych pracownikom Instytutu.

(akta kontroli: t. VIII, str. 474-490)

W okresie objętym kontrolą w Instytucie opracowano i przyjęto do stosowania wewnętrzne regulacje zawierania i realizacji umów cywilnoprawnych z osobami fizycznymi nieprowadzącymi działalności gospodarczej. Proces wyłaniania wykonawców, który skutkował zawarciem umowy cywilnoprawnej, był realizowany na zasadach określonych w *Regulaminie Zamówień Publicznych* oraz *Regulaminie udzielania zamówień publicznych o wartości nieprzekraczającej 130 000 zł netto* (o których szerzej w pkt 2.5), natomiast proces zawierania i akceptacji umów cywilnoprawnych z osobami fizycznymi nieprowadzącymi działalności gospodarczej został określony w procedurze *Nadzór nad dokumentami w Instytucie*, wprowadzonej zarządzeniem nr 33/V/2021 Dyrektora Instytutu z dnia 28 maja 2021 r.

(akta kontroli: t. VIII, str. 491-517; t. IX, str. 37-179)

Szczegółowym badaniem objęto cztery umowy cywilnoprawne zawarte w okresie objętym kontrolą z trzema pracownikami Instytutu oraz pięć umów zawartych z osobami spoza Instytutu, wraz z dokumentacją związaną z ich zawarciem, odbiorem przedmiotu umowy i rozliczeniem w zakresie zgodności z regulacjami wewnętrznymi. Badane umowy zostały wykonane w pełnym zakresie - wszystkie prace zostały odebrane przez kierowników komórek zamawiających. Wysokość wynagrodzenia za zlecane zadania była ustalana przez kierowników komórek organizacyjnych, którzy wnioskowali o zawarcie umowy – wnioski te, zawierające uzasadnienie potrzeby i rekomendację zawarcia umowy zatwierdzone zostały przez Dyrektora Instytutu. Podstawą rozliczenia poszczególnych umów były protokoły i rachunki z rozliczeniem

¹¹¹ Decyzja nr DSO.1151.21.2021.JB.1 z dnia 17 grudnia 2021 r.

¹¹² Decyzja nr DSO.1151.27.2022.BK.1 z dnia 12 grudnia 2022 r.

¹¹³ Na podstawie komunikatu nr 1/XII/2021 Dyrektora Instytutu z dnia 16 grudnia 2021 r. w sprawie przyznawania przez pracodawcę nagród rocznych dla pracowników.

prac oraz rejestry godzin realizacji zlecenia. Zlecone pracownikom Instytutu zadania nie wchodziły w zakres ich obowiązków i zostały wykonane poza godzinami pracy w Instytucie w sposób przewidziany postanowieniami umowy. Wyniki prac wynikających z realizacji badanych umów zostały wykorzystane w działalności Instytutu.

(akta kontroli: t. VIII, str. 518-649)

2.5. W latach 2019-2023 ponoszono wydatki na zadania inwestycyjne w infrastrukturę Instytutu w łącznej wysokości 5 802 206,01 zł, natomiast na usługi obce poniesiono wydatki w łącznej wysokości 27 846 279,50 zł (3 190 481,55 zł w 2019 r., 4 010 320,65 zł w 2020 r., 8 150 151,61 zł w 2021 r., 5 194 752,06 zł w 2022 r. oraz 7 300 573,63 zł w 2023 r.), z czego 2 179 580,97 zł (7,8%) były to usługi reklamowe¹¹⁴ i 1 034 188,11 zł (3,7%) usługi doradcze¹¹⁵. W okresie tym nie dokonywano sprzedaży składników mienia zaliczonych do środków trwałych nabytych w okresie objętym kontrolą oraz nie ponoszono nakładów na zadania remontowe.

(akta kontroli: t. IX, str. 1-36)

W okresie objętym kontrolą w Instytucie obowiązywały regulacje wewnętrzne dotyczące stosowania zasad i procedur w zakresie zamówień publicznych, tj. *Regulamin Zamówień Publicznych* wprowadzony zarządzeniem nr 2/II/2021 Dyrektora Instytutu z dnia 14 stycznia 2021 r. (obowiązujący od dnia 19 stycznia 2021 r.)¹¹⁶ oraz *Regulamin udzielania zamówień publicznych o wartości nieprzekraczającej 130 000 zł netto*, stanowiący załącznik¹¹⁷ do ww. *Regulaminu*.

(akta kontroli: t. IX, str. 37-179)

Szczegółowym badaniem objęto sześć postępowań o udzielenie zamówień publicznych o łącznej wartości 11 999 337,98 zł brutto¹¹⁸, z czego dwa postępowania na dostawy¹¹⁹ przeprowadzone były w trybie przetargu nieograniczonego na podstawie art. 132 ustawy z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych¹²⁰, jedno postępowanie na roboty budowlane¹²¹ przeprowadzone było w trybie podstawowym, o którym mowa w art. 275 pkt 2 upzp, oraz trzy¹²² postępowania, na zamówienia o wartości poniżej kwoty 130 000 zł, przeprowadzone zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 1 upzp, bez stosowania przepisów tej ustawy. Analizowane postępowania prowadzono zgodnie z upzp oraz obowiązującymi zasadami organizacji udzielania zamówień i dokonywania zakupów obowiązującymi w Instytucie. Udzielenie zamówienia każdorazowo poprzedzone było zgłoszeniem zapotrzebowania przez właściwą komórkę organizacyjną w postaci wniosku zakupowego, który zawierał m.in.: opis przedmiotu zamówienia, wartość szacunkową zakupu oraz ewentualne kryteria oceny ofert. Prowadzone postępowania o udzielenie zamówień publicznych dokumentowano właściwie m.in. poprzez protokoły postępowania o udzielenie zamówienia w trybie podstawowym lub przetargu nieograniczonego, szczegółowe oceny ofert, wymagane oświadczenia. W umowach zawartych z wykonawcami określono m.in.: przedmiot umowy, warunki

¹¹⁴ W szczególności: reklama w mediach i promocja (562 058,83 zł), konferencje i sympozja (1 085 470,08 zł)

¹¹⁵ W szczególności: usługi prawne i podatkowe (496 917,76 zł), usługi doradztwa patentowego (346 281,12 zł)

¹¹⁶ Wcześniej, do dnia 9 sierpnia 2019 r. obowiązywał Regulamin Zamówień Publicznych udzielanych przez PORT Polski Ośrodek Rozwoju Technologii Sp. z o.o., następnie do dnia 18 stycznia 2021 r. - regulaminy zamówień publicznych wprowadzane zarządzeniami Dyrektora Instytutu.

¹¹⁷ Aktualizacji przedmiotowego załącznika dokonano zarządzeniami nr 43/VII/2021 i nr 30/IX/2022 Dyrektora Instytutu odpowiednio z dnia 14 lipca 2021 r. i 2 września 2022 r.

¹¹⁸ Wydatki poniesione w ramach realizacji umów objętych badaniem.

¹¹⁹ Postępowania nr PO.271.71.2022 „System obrazowania super-rozdzielczego w technikach SIM i SMLM” oraz nr PO.271.57.2022 „Dostawa zestawu składającego się ze spektrometru mas, wysokosprawnego chromatografu cieczowego pracującego w nanoprzepływach oraz oprogramowania do zastosowania w analizie białek”.

¹²⁰ Dz. U. z 2023 r. poz. 1605, ze zm. Dalej: upzp.

¹²¹ Postępowanie nr PO.271.5.2023 „Przebudowa i zmiana sposobu użytkowania budynku nr 2 (dawniej 17)”.

¹²² Postępowania nr PO.2721.39.2022 „Zestaw przyrządów optoelektronicznych do pomiaru czasu życia fotoluminescencji”, nr PO.2721.122.2023 „Wytworzenie pasywowanych tranzystorów typu 2DEG-HEMT” oraz nr PO.2721.143.2023 „Reklama w Port Lotniczy Wrocław”.

współpracy, zasady płatności i rozliczeń, zasady odpowiedzialności i kary umowne oraz warunki odstąpienia od umowy, wskazano osoby do reprezentowania stron, bieżącego nadzoru nad realizacją umowy, konsultacji i uzgodnień merytorycznych. Pięć z analizowanych umów zostało zakończonych i rozliczonych zgodnie z zapisami zawartych umów, a jedna z umów¹²³ na dzień zakończenia kontroli pozostała w trakcie realizacji. Zgodnie z postanowieniami zawartych umów odbiory zrealizowanych prac lub usług były dokumentowane m.in. protokołami odbioru (częściowymi lub końcowymi), potwierdzeniami wykonanych usług, ze wskazaniem czy przedmiot prac został wykonany zgodnie z zakresem umowy. Wynagrodzenie zapłacono w terminie i w prawidłowej wysokości.

(akta kontroli: t. IX, str. 281-517; t. X, str. 1-94, 299-404)

Stwierdzona
nieprawidłowość

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Były Dyrektor Instytutu zawarł w dniu 1 kwietnia 2019 r. umowę o zarządzanie Instytutem, która gwarantowała w razie odwołania z funkcji z innych przyczyn niż naruszenie podstawowych obowiązków ze stosunku pracy, przyznanie zarządzającemu odprawy. Dopuszczono jednak do naliczenia i wypłacono nienależnie odprawę w kwocie 203 595,48 zł brutto w następstwie złożenia w dniu 13 lutego 2023 r. przez Dyrektora Instytutu rezygnacji ze sprawowanej funkcji w Instytucie i odwołania go z tą datą ze stanowiska Dyrektora Instytutu. Działanie to było niezgodne z §11 ust. 7 ww. umowy o zarządzanie Instytutem, który wskazywał, że wypowiedzenie umowy przez zarządzającego nie prowadzi do nabycia przez niego praw do odprawy. Wypłacenie odprawy, pomimo istnienia wyłączenia umownego, było działaniem niegospodarnym i prowadziło do bezpodstawnego wzbogacenia, o którym mowa w art. 405 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny¹²⁴ w zw. z art. 300 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy¹²⁵.

Dyrektor Instytutu wyjaśniła, że w związku z powołaniem na Dyrektora Instytutu zarządzający stał się stroną dwóch odrębnych, acz powiązanych ze sobą stosunków prawnych, tj. służbowego związanego z pełnioną funkcją i kontraktowego związanego z zawartą umową o zarządzanie Instytutem. O ile pierwszy z wymienionych stosunków prawnych mógł być zakończony odwołaniem, o tyle drugi z nich ulegał rozwiązaniu w wyniku wypowiedzenia. Mając powyższe na uwadze, składając rezygnację z funkcji, zarządzający doprowadził jedynie do zakończenia stosunku służbowego, zgodnie bowiem z art. 25 ust. 1 pkt 2 ustawy o SBŁ, konsekwencją rezygnacji było jego odwołanie przez Prezesa Centrum Łukasiewicz. Złożenie rezygnacji przez zarządzającego z funkcji Dyrektora Instytutu nie było równoznaczne z wypowiedzeniem przez niego umowy o zarządzanie. Za równoznaczne z wypowiedzeniem tej umowy uznać bowiem należy dopiero jego odwołanie dokonane w dniu 13 lutego 2023 r. przez p.o. Prezesa Centrum Łukasiewicz. Tym samym zarządzający nigdy nie wypowiedział umowy. Nie podjął też żadnej innej czynności prawnej, którą można byłoby uznać za równoznaczną z takim wypowiedzeniem. Skoro zatem umowa o zarządzanie Instytutem dopuszczała możliwość niewypłacenia odprawy wyłącznie w przypadku wypowiedzenia tej umowy przez zarządzającego, a contrario każdy inny przypadek rozwiązania umowy zobowiązywał Instytut do przyznania tego świadczenia.

(akta kontroli: t. VIII, str. 302-317, 463-466, 654-655)

NIK nie podziela ww. argumentów, gdyż prawo do odprawy zostało ukształtowane w taki sposób, że wypowiedzenie umowy przez zarządzającego nie prowadziło do jej

¹²³ Umowa nr 0067/2023/UZ zawarta dnia 17 kwietnia 2023 r. na roboty budowlane w postępowaniu „Przebudowa i zmiana sposobu użytkowania budynku nr 2 (dawniej 17)”

¹²⁴ Dz. U. z 2023 r., poz. 1610, ze zm.

¹²⁵ Dz. U. z 2023 r., poz. 1465, ze zm.

nabycia – złożenie przez zarządzającego rezygnacji, obligujące do odwołania ze stanowiska zgodnie z art. 25 ust. 1 pkt 2 ustawy o SBŁ, mieści się w przypadku opisanym w postanowieniach § 11 ust. 7 ww. umowy o zarządzanie Instytutem. W tym przypadku mamy bowiem do czynienia z jednostronnym oświadczeniem woli, które doprowadziło do odwołania ze stanowiska i wygaśnięcia z mocy prawa umowy o zarządzanie. Bez znaczenia przy tym jest to, że złożone oświadczenie o rezygnacji nie zostało wprost nazwane wypowiedzeniem umowy.

OCENA CZĄSTKOWA

W okresie objętym kontrolą Instytut osiągnął przychody ogółem w wysokości: 39 623 466,42 zł w 2019 r. co stanowiło 106,7% wartości planowanej na ten rok, 63 715 461,29 zł w 2020 r. – 87,7%, 73 797 138,97 zł w 2021 r. – 105,8%, 103 408 702,89 zł w 2022 r. – 105,9%, 91 820 237,55 zł w 2023 r. – 96,5% oraz 21 298 429,19 zł w I kw. 2024 r. – 22,0% wartości planowanej na cały 2024 r. Wysokość przychodów ze środków publicznych w postaci subwencji i dotacji celowych wynosiła odpowiednio: 37,1% w 2020 r., 41,5% w 2021 r., 39,6% w 2022 r., 51,1% w 2023 r. oraz 59,0% w I kw. 2024 r. W 2019 r. nie otrzymano subwencji i dotacji celowych. W latach 2020-2023 Instytut osiągał dodatni wynik finansowy w łącznej wysokości 24 744 213,13 zł, który przeznaczono w całości na pokrycie straty z lat ubiegłych wynoszącej na koniec 2019 r. -109 006 910,16 zł (w tym wypracowana w 2019 r. strata wyniosła -12 692 553,80 zł, które pozostawiono jako niepodzielny wynik finansowy do pokrycia z zysku lat przyszłych). W okresie objętym kontrolą nie stwierdzono przypadków ograniczania działalności podstawowej na rzecz świadczenia innych usług.

Wypłacano wynagrodzenia oraz nagrody roczne dla Dyrektora Instytutu i jego zastępców oraz Głównego Księgowego zgodnie z obowiązującymi przepisami. Dopuszczono jednak do wypłaty nienależnego świadczenia – odprawy - w kwocie 203 595,48 zł brutto byłemu Dyrektorowi Instytutu, który złożył rezygnację z pełnionej funkcji w Instytucie.

W sposób celowy i gospodarny zawierano skontrolowane umowy cywilnoprawne, w tym z pracownikami Instytutu. Skontrolowane postępowania o udzielenie zamówień publicznych zostały przeprowadzone prawidłowo zgodnie z upzp oraz obowiązującymi zasadami organizacji udzielania zamówień w Instytucie; zakupy dokonane w wyniku realizacji tych zamówień były gospodarne.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Uwagi Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

- Wnioski
1. Wdrożenie mechanizmów zapewniających wprowadzanie do aplikacji Kokpit Zarządcy danych związanych z realizowanymi projektami badawczymi zgodnych ze stanem faktycznym.
 2. Podjęcie działań zmierzających do odzyskania nienależnie wypłaconej odprawy w kwocie 203 595,48 zł brutto od Dyrektora Instytutu pełniącego tę funkcję do dnia 13 lutego 2023 r.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK we Wrocławiu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Wrocław, 30 lipca 2024 r.

Kontroler
Grzegorz Fikus
Główny specjalista k.p.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura we Wrocławiu
Dyrektor
Z up. p.o. Wicedyrektor
Artur Urban

.....
podpis

.....
podpis